

**NATURPARK MARIBOSØERNE
STRATEGI OG HANDLEPLAN FOR BÆREDYGTIG TURISME
2012-2016**

Juni 2011

NATURPARK MARIBOSØERNE STRATEGI OG HANDLEPLAN FOR BÆREDYGTIG TURISME 2012-2016

Indhold

1. Indledning	3
1.1. Opbygning og læsevejledning	3
2. Vision	5
2.1. Vision for Naturpark Maribosøerne.....	5
3. Handleplan 2012-2016	6
3.1. Introduktion	6
3.2. Mål og aktiviteter	6
3.3. Arbejdsprogram - Gennemførelse af handleplanen	7
Mål 1. Styrke samarbejde og lokal involvering i udvikling og forvaltning	8
Mål 2. Observere og beskytte natur og kultur	10
Mål 3. Sikre kvalitet i oplevelse og indhold	13
Mål 4. Styrke information og formidling	16
Mål 5. Styrke lokale initiativer og lokalsamfundets involvering	18
Mål 6. Markedsføring	20
Mål 7. Regulering af strømmen af besøgende	22
3.4. Sammenfatning af den 5-årige handleplan	24
4. Bilag	27

1. Indledning

I regi af EU projektet "Parks & Benefits", der forløber i perioden 2009-2012, har Nordeco i samarbejde med Lolland og Guldborgsund Kommuner, udarbejdet nærværende strategi og handleplan. Strategien og handleplanen skal bruges som redskab for Naturparkens drift for perioden fra 2012 til 2016, hvor det bl.a. er tilstræbt at skabe større lokal involvering. De danske partnere i "Parks & Benefits" omfatter desuden Region Sjælland og Roskilde Universitet.

Strategien og handleplanen vil opfylde ti grundlæggende principper i EUROPARC Charteret for Bæredygtig Turisme i naturområder, hvilket gør det muligt, at Naturparken kan opnå officiel certificering efter EUROPARC Charteret. EUROPARC er paraplyorganisation for Europas naturområder og har formuleret en række kvalitetsmærker, bl.a. et Charter for bæredygtig udvikling af turisme i beskyttede områder.

Naturpark Maribosøerne er beliggende i Lolland og Guldborgsund kommuner og er en af Danmarks første regionale naturparker og den første, som er optaget i den europæiske naturpark-organisation EUROPARC Federation. Maribosøerne er det eneste søområde i Danmark, som ud over at være fredet også er vildtreservat samt udpeget som Natura 2000-område (internationalt naturbeskyttelsesområde).

Betegnelsen Naturpark Maribosøerne blev introduceret i 1991 for at understrege områdets store natur- og kulturhistoriske betydning samt sætte fokus på benyttelsen og beskyttelsen af området.

Den første bevaringsplan for området blev udarbejdet af det tidligere Storstrøms Amt og indeholdt et handlingsprogram, som sammenfattede en række tiltag og aktiviteter for Naturparken i planperioden 1991-2004. Dette handlingsprogram er i dag stort set gennemført.

Bevaringsplanen blev i 2005 fulgt op af Sårbarhedsplanen, der vurderer naturens bæreevne i forhold til publikums brug af området. Den plan for udvikling af friluftslivet, der præsenteres i Sårbarhedsplanen, stemmer godt overens med de anbefalinger, der gives af EUROPARC (se kapitel 1 og 2) og de beskyttelseskrav, som Natura 2000 foreskriver. Forvaltningen af naturparken fra 2005 til i dag er gennemført på baggrund af Sårbarhedsplanen.

1.1. Opbygning og læsevejledning

Rapporten præsenterer en strategi og handleplan for udviklingen af bæredygtig turisme i Naturpark Maribosøerne for perioden 2012-2016. Strategien indeholder en vision og 7 mål, som i handleplanen er omsat til konkrete aktiviteter.

Endelig beskriver rapportens bilag Naturparkens nuværende status samt de rapporter, oplysninger og analyser, der har dannet grundlag for den nærværende strategi og handleplan.

Strategi

Strategien præsenterer resultatet af en analyse af Naturparken. Analysen har ført til formuleringen af den nævnte vision og 9 forudsætninger (se bilag 5) for at udvikle bæredygtig turisme. Med udgangspunkt i forudsætningerne samt i 10 principper i det europæiske "Europarc Charter for bæredygtig turisme" (se bilag 1) formulerer strategien 7 mål med tilhørende aktivitetsforslag.

Handleplan

I den 5-årige handleplan gennemgås de konkrete aktiviteter, som er nødvendige for at opfylde de 7 mål. Der angives prioritet, udførelses år, udgiftsniveau og ansvar for de enkelte aktiviteter. Der er lagt vægt på, at tiltag og mål er realistiske, og at der er klar sammenhæng mellem tiltag og mål og at de er bundet op til Charterets principper.

Handleplanen beskriver så udførlig og præcist som muligt, hvad der skal gøres. Handleplanen skal ikke ses som et ide-katalog, men snarere som en kagebog, der skal følges for at nå de ønskede mål. Det må dog samtidig understreges, at handleplanen er et arbejdsdokument, der vil udvikle sig i takt med, at der bliver økonomisk og praktisk mulighed for de enkelte tiltag. Det er ikke altid muligt at forudsige hvilke ressourcer, der vil være tilgængelige, og der kan derfor forekomme flere forslag til alternative løsninger.

Bilag 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7

I bilagene behandles Naturparkens historie, beliggenhed og indhold ligesom ejendoms- og adgangsforhold bliver beskrevet. Også det juridiske grundlag for Naturparken opridses, og der gives en beskrivelse af hvilket område i og omkring det beskyttede område, der vil påvirkes af strategien.

Der gives en vurdering af områdets naturlige, historiske og kulturelle arv, turisme infrastruktur og økonomisk og sociale omstændigheder. Områdets fremtidige bæreevne, behov og potentiale diskuteres, inklusiv en vurdering af de nuværende besøgsgrupper og potentielle fremtidige markeder. Endvidere præsenteres resultaterne af en brugeranalyse samt af en SWOT-analyse (Styrker, svagheder, muligheder og trusler), der understøtter den strategiske analyse.

De 9 forudsætninger for strategien samt målsætningerne fremgår også af bilagene.

2. Vision

Nedenfor præsenteres visionen for Naturparkens fremtidige udvikling.

2.1. Vision for Naturpark Maribosøerne

Ved at beskrive en vision for Naturpark Maribosøerne defineres de mål og ideer, som fremadrettet skal søges opfyldt.

Naturpark Maribosøerne skal i fremtiden

- fortsat være kendetegnet ved store natur- og kulturværdier
- være en attraktion, der giver oplevelser af høj kvalitet
- fremstå som en samlet helhedsoplevelse
- skabe rammer for udvikling af bæredygtig turisme
- give gode muligheder for lokal indtjening
- stadigvæk skabe gode rammer for friluftsliv
- være kendt både lokalt, regionalt, og internationalt
- medvirke til at styrke det positive image af Lolland-Falster
- være kendetegnet ved et stort lokalt engagement
- udvikles i dialog med lodsejere, interesseorganisationer og erhvervsliv
- fortsat være et nationalt foregangseksempel som Naturpark

Punkterne i visionen står i uprioriteret rækkefølge.

3. Handleplan 2012-2016

3.1. Introduktion

Bevaringsplan

Allerede *Bevaringsplanen for Naturpark Maribosøerne* fra 1991 indeholdt et handlingsprogram. Handlingsprogrammet sammenfattede de tiltag og aktiviteter, der blev sat i gang i Naturparken i form af pleje, etablering af adgang og støttepunkter for friluftslivet, revision af fredningen, information m.m. Bevaringsplanen afsluttedes med en kort opgørelse over virkemidler til realisering af projekterne.

Sårbarhedsplan

Bevaringsplanen blev i 2005 fulgt op af *Sårbarhedsplanen*, der vurderer naturens bæreevne i forhold til publikums brug af området. De forslag til udvikling af friluftslivet, der præsenteres i Sårbarhedsplanen stemmer godt overens med de anbefalinger, der gives af EUROPARC (se kapitel 1 og 2).

Naturpark Maribosøerne

Bevaringsplanens handlingsprogram og sårbarhedsplanens anbefalinger er stort set blevet fulgt af kommunerne, og de foreslåede tiltag udført, bl.a. med hensyn til afgræsning af enge, sikring af udsigter, etablering og vedligeholdelse af gang- og cykelstier, etablering af fugletårne samt udarbejdelse af kort og naturparkguide. Nærværende strategi og handleplan tager udgangspunkt i de allerede udførte tiltag og hvad der behøves for at vedligeholde og forbedre naturtilstanden og publikums muligheder sat ind i en bæredygtig sammenhæng, hvor også lokalbefolkningens muligheder og økonomisk udvikling inddrages.

Ved at gøre Naturparken til en god forretning for lokalområdet, snarere end en økonomisk belastning, sikres den lokale opbakning til at investere i beskyttelsen af Naturparkens natur- og kulturværdier. Denne situation skal nås ved at udvikle bæredygtig turisme i Naturparken.

Bæredygtig turisme

Som beskrevet i bilag 1, skal Bæredygtig turisme i Naturpark Maribosøerne sikres ved at følge de ti grundlæggende principper i EUROPARC Charteret for Bæredygtig Turisme i naturområder. Strategiens analyse af forholdene i og omkring Naturparken resulterede i formuleringen af ni forudsætninger for at udvikle bæredygtig turisme.

Med udgangspunkt i forudsætningerne og Charter-principperne er der fastsat syv målsætninger og tilhørende aktiviteter er foreslået.

I den 5-årige handleplan, der præsenteres her, gennemgås de enkelte aktiviteter under de forskellige målsætninger, og der angives prioritet, år for udførelse, udgiftsniveau og ansvar for de enkelte aktiviteter. Der er lagt vægt på, at tiltag og mål skal være realistiske, og at der er klare sammenhænge mellem tiltag og mål. Handleplanen beskriver trin for trin så udførlig og præcist som muligt, hvad der skal gøres.

3.2. Mål og aktiviteter

Nedenfor gennemgås handleplanens mål og aktiviteter med angivelse af tilhørende prioritet, tidspunkt, udgiftsniveau og ansvar for de enkelte aktiviteter. Endvidere angives de enkelte mål og aktiviteter relation til Europarc Charteret. En tidligere råskitse til handleplanen har været til høring blandt Brugerrådets medlemmer.

Prioriteter

De enkelte tiltag er prioriteret ud fra de ønsker, der er blevet tilkendegivet af kommunerne og Brugerrådets medlemmer. Første prioritet er givet til de tiltag, som er en forudsætning for parkens videre udvikling og som dårligt kan udsættes i forhold til den tidsplan, der præsenteres her. Anden prioritet er tiltag, der bør udføres, men som ikke vurderes at være så presserende eller vigtige, at de skal udføres på

bekostning af aktiviteter med første prioritet. Ved manglende ressourcer kan aktiviteter med anden prioritet eventuelt udsættes i forhold til den tidsplan, der præsenteres her.

Tidsplaner

Året eller årene for udførelse af de enkelte tiltag og aktiviteter er angivet som *Planår 1-5*. Planår 1 er første år fra handleplanen godkendelse. Det forventes at blive 2012. Nogle aktiviteter er allerede godt i gang.

Ansvar

Lolland og Guldborgsund kommuner vil koordinere de tiltag og beskrive aktiviteter, når der er enighed om og opbakning til disse. Det er ikke nødvendigvis kommunerne, der skal udføre alle aktiviteterne, men det er vigtigt at de går forrest i arbejdet med at udpege, støtte og igangsætte tiltag eller aktiviteter, som andre vil udføre og som falder ind under den strategiske ramme. Hovedansvaret for gennemførelse af handleplanen går på skift mellem de to kommuner, ligesom kommunerne på skift tager formandskabet for Brugerrådet.

I kommunerne ligger det overordnede ansvar for planens gennemførelse hos afdelingerne Udvikling og Erhverv i Lolland Kommune og Natur, Miljø & Plan (under fagområdet Teknik og Miljø) i Guldborgsund Kommune. Kommunernes naturvejledere, turistkontorer, Business LF (der er finansieret af kommunale driftstilskud, udviklingsmidler, medlemskaber) og kommunale afdelinger som Vej og Projekt, Udvikling & Uddannelse, Erhverv & Plan inddrages hvor det er relevant.

Kommunerne skal samarbejde med en række andre institutioner og organisationer om udførelsen af forskellige af handleplanens aktiviteter. Det gælder i første række lodsejerne, Naturstyrelsen og Naturstyrelsen Storstrøm, der ejer eller har forvaltningsansvar for Naturparkens områder. Alle de organisationer, der er repræsenteret i Brugerrådet, er potentielle partnere til forskellige af handleplanens aktiviteter.

Nødvendige ressourcer

I handleplanen er ikke lagt et fast budget for de enkelte tiltag og aktiviteter. Det skyldes især, at det som oftest ikke er muligt at vide, hvor mange finansielle midler, der vil være til rådighed. Ofte vil tid og omfang af en aktivitet være et kompromis mellem ønsket om den ideelle løsning og de ressourcer, der faktisk kan afsættes til aktiviteten. Flere af handleplanens aktiviteter er ikke forbundet med udgifter bortset fra den arbejdstid, der skal investeres i deres udførelse. Disse aktiviteter er som oftest angivet som havende et lavt udgiftsniveau. Mellemdriftsniveau indikerer, at aktiviteten kræver investeringer, der vurderes at være af en størrelsesorden på 25.000-250.000 kr. Aktiviteter med højt udgiftsniveau kræver større investeringer og deres udførelse kan være afhængige af medfinansiering fra fonde eller støtteordninger.

Kommunerne har ansvaret for at overvåge handleplanens gennemførelse. Desuden skal Brugerrådet regelmæssigt, mindst en gang årligt, diskutere status og fremgang for de enkelte aktiviteter i handleplanen.

3.3. Arbejdsprogram - Gennemførelse af handleplanen

Der skal udføres en række forskellige tiltag for at nå hver enkelt af de 7 mål, og handleplanen behandler således 26 forskellige aktiviteter. Nedenfor gennemgås de enkelte aktiviteter, der hører til de forskellige mål.

Hele handleplanen kan ses i skemaform i afsnit "3.4 Sammenfatning af den 5-årige handleplan".

Mål 1. Styrke samarbejde og lokal involvering i udvikling og forvaltning

Alle relevante interessenter bør være involveret i parkens forvaltning og i planlægning, udvikling og forvaltning af turismen. Naturparkens brugere bør sikres mulighed for at influere på forvaltning og turismeudvikling via et velfungerende brugerråd.

Denne målsætning relaterer til EUROPARC Charterets principper nr. 1 og nr.2

Aktivitet 1.1. Styrke/opprioritere det eksisterende Brugerråd

Der er allerede etableret et aktivt og velfungerende Brugerråd med deltagelse af kommunerne, lodsejere, lokale organisationer og repræsentanter for turismeerhvervene. Der skal kontinuerligt arbejdes på at Naturparkens udvikling og forvaltning bliver diskuteret i Brugerrådet, og at alle, der berøres af turismeudviklingen i og omkring Naturpark Maribosøerne, bliver involveret. Det er Brugerrådets medlemmer, der kender Naturparken bedst og på nært hold kan følge udviklingen på godt og ondt.

Brugerrådet skal rådgive og inspirere og skal være en af drivkræfterne i Naturparkens udvikling. Dette skal sikres ved regelmæssige møder og dagsordner samt nedsættelse af undergrupper, der kan tage ansvaret for udvalgte aktiviteter. Kommunerne tager på skift formandskabet, der varetager sekretariatsfunktionen. Det samlede Brugerråd mødes 3-4 gange årligt.

Denne aktivitet:

- Har første prioritet;
- Skal forløbe gennem hele handleplanens femårs periode;
- Har et højt udgiftsniveau;
- Skal igangsættes og videreføres på initiativ af kommunerne.

Aktivitet 1.2. Koordinere drift og forvaltning med primære lodsejere og myndigheder

Størsteparten af Naturparken er privatejet og/eller Natura 2000-område. Derfor vil udviklingen og forvaltningen af Naturparken ofte kræve en fælles indsats fra kommunerne og andre lodsejere eller myndigheder. I den kommunale administration tages initiativ til involvering af primære lodsejere lodsejere og andre med forvaltningsansvar, inklusive andre lokale, regionale og nationale myndigheder.

Denne aktivitet:

- Har første prioritet;
- Skal forløbe gennem hele handleplanens femårs periode;
- Har et lavt udgiftsniveau;
- Skal igangsættes og videreføres på initiativ af kommunerne.

Aktivitet 1.3. Deltage i relevante regionale, nationale og internationale fora og projekter om naturparker, naturbeskyttelse og bæredygtig turisme

Der skal udvikles og fastholdes forbindelser til relevante regionale, nationale og internationale organer indenfor naturbeskyttelse, bæredygtig udvikling og turisme og forskning indenfor disse områder, og forbindelserne skal vedligeholdes. Repræsentanter fra Naturparken skal deltage aktivt i det regionale Netværk for Naturparker, der har til formål at fremme videns- og erfaringsudveksling om natur i bred forstand, men også at udvikle nye koncepter og ideer til projekter. Repræsentanter fra Naturparken skal endvidere deltage aktivt i nationale fora som f.eks. Friluftsrådets projekter og initiativer for at udvikle naturparker i Danmark.

Repræsentanter fra Naturparken skal deltage aktivt i relevante internationale organer som f.eks. EUROPARC og EU-INTERREG projektet Parks & Benefits, der har til formålet at se på, hvordan de større naturområder som natur- eller nationalparker kan bidrage til udvikling af turismen. Naturpark Maribosøerne er "first mover" blandt danske naturparker og deltagelsen i relevante fora kan muligvis være medvirkende til, at Naturparken med succes kan søge midler til forskellige pilot-projekter. Det er desuden sandsynligt, at Naturparken vil modtage besøgende, der vil lære af Naturpark Maribosøernes erfaringer.

Denne aktivitet:

- Har første prioritet;
- Skal forløbe gennem hele handleplanens femårs periode;
- Har et mellem udgiftsniveau;
- Skal igangsættes på initiativ af kommunerne.

Mål 2. Observere og beskytte natur og kultur

Naturparkens landskabsmæssige kvaliteter og høje naturkvalitet skal opretholdes ved en miljømæssigt kvalificeret forvaltning og naturpleje, der baserer sig på systematisk naturovervågning og observationer og inddrager alle Naturparkens interessenter i at støtte naturbeskyttelsen og bevarelsen af de mange kulturværdier.

Denne målsætning relaterer til EUROPARC Charterets principper nr. 3 og nr. 10

Aktivitet 2.1. Etablere lokalbaseret observation og regelmæssig diskussion af natur- og kulturværdiers tilstand og udvikling og tendenser i turiststrømme (lokale observationer)

Naturparkens natur- og kulturværdier må ikke ubemærket forringes. Naturstyrelsen har det nationale ansvar for at overvåge Natura 2000-områder og overvåger også dyr og planter i Naturparkens Natura 2000-område for at følge naturens tilstand og dokumentere, om beskyttelsen virker. Denne indsats er dog langt fra tilstrækkelig til at informere den lokale beslutningsproces, der skal sikre den ønskede udvikling og forvaltning af Naturparken.

Alle, der arbejder med Naturparken eller kommer i Naturparken, kan være med til at sikre det bedste overblik over den øjeblikkelige situation og til at observere ændringer, der kan signalere en uønsket udvikling. Lokale observationer dækker både aktiviteter som elektronisk publikumsregistrering, jævnlige supplerende besøgsinterviews (jf. aktivitet 3.3) og frivillig indrapportering fra brugerne. De lokale observationer er grundlæggende for Naturparkens forvaltning. Der skal udvikles systemer til at indsamle, behandle og gemme forskellige type af data, der kan hjælpe forståelsen af situationen og udviklingen i Naturparken. Data inkluderer observationer og informationer om dyr og planter såvel som rapporter om trusler mod og ødelæggelse af natur og kulturværdier. Det må forudses, at nogle henvendelser kræver øjeblikkelig reaktion.

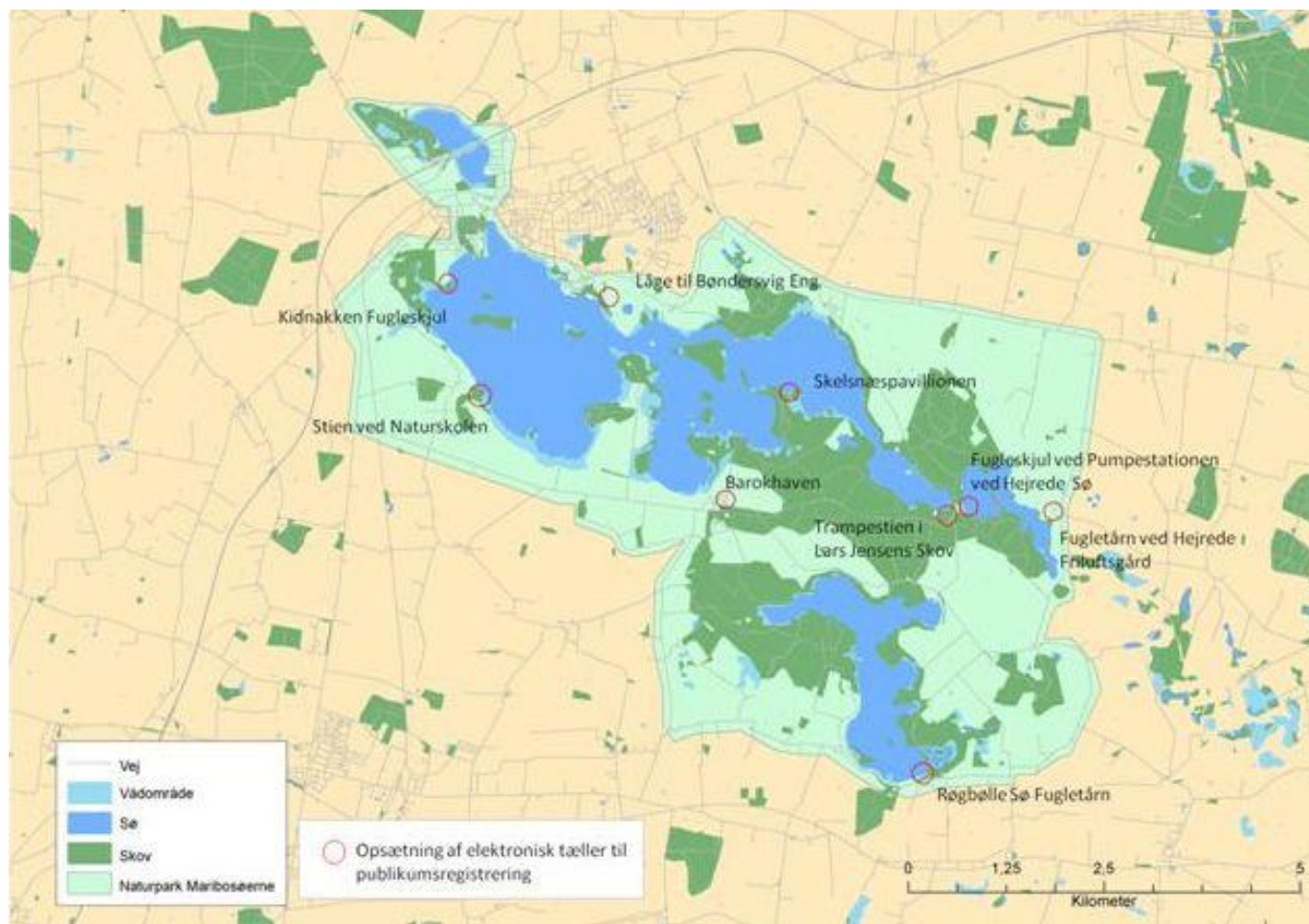
Fordelene ved brugernes egne observationer er, at de foregår konstant i det meste af parken, og at de giver relevant input til lokale diskussioner om Naturparkens situation, udvikling og forvaltning. Desuden er udgiftsniveauet minimalt. Ulempen ved brugernes frivillige observationer er, at der ikke kan stilles krav til, hvor meget der skal observeres, hvad der skal observeres og hvor der skal observeres. Den nuværende udvikling tyder på at smartphones bliver et vigtigt medie for kommunikation af observatørernes iagttagelser.

Brugerrådet skal regelmæssigt diskutere indsamlede data og egne observationer relateret til natur- og kulturværdiers tilstand og udvikling og tendenser i turiststrømme. Evt. kan Brugerrådets repræsentanter for relevante foreninger påtage sig en årlig opsummering af de lokale observationer indenfor "deres interessefelt" f.eks. fuglene, orkidebestandene, søernes tilstand m.m..

Denne aktivitet:

- Har første prioritet;
- Skal forløbe gennem hele handleplanens femårs periode;
- Har et lavt til mellem udgiftsniveau;
- Skal igangsættes på initiativ af kommunerne.

Kort 1. Kortet viser, hvor det ønskes at der opsættes permanente elektroniske tællere til publikumsregistrering. Hertil kommer tællere, der i perioder sættes op, f.eks. på forskellige stier, for at kunne opfange forholdet mellem besøgstal ved de permanente tællere og besøgstal for specifikke mål eller ruter.

Aktivitet 2.2. Løbende undersøge mulighederne for at involvere lokalbefolkningen og udvikle mere effektiv naturpleje i og omkring Naturparken

Der skal arbejdes mod langvarige naturplejeaftaler mellem kommunerne og lokale lodsejere, foreninger, pumpelaug, græsningslaug mm. Naturplejeprojekter kan omhandle tiltag vedrørende afgræsning af engdrag, frivillig braklægning, miljøvenlig grøftkantpleje, fortids- og kulturmindepleje og/eller vandstandsregulering. Lodsejere skal generelt støttes i at bevare og forbedre natur- og landskabskvaliteten. Støtten kan bestå i vejledning om pleje af natur- og kulturmindesmærker og hjælp til at finde finansiering for naturplejeprojekter. Finansieringsmuligheder er f.eks. Tips- og Lottomidler, Natur-, Kultur- og Miljøpuljer, Plan- og Fondsmidler og Partnerskaber. Naturpleje- og kogræsserforeninger, hvor ikke-landmænd deltager aktivt i drift eller pleje af naturarealer, skal også tilskyndes og støttes med organisatorisk bistand og hjælp til at finde penge i opstartsfasen. Frivillige initiativer for f.eks. at holde pileflettraditionerne i live skal støttes.

Denne aktivitet:

- Har første prioritet;
- Skal forløbe gennem hele handleplanens femårs periode;
- Har et lavt til højt udgiftsniveau;
- Skal igangsættes på initiativ af kommunerne.

Aktivitet 2.3. Opdatere eksisterende sårbarhedsanalyse og vurdere fremtidig bærekapacitet

Den eksisterende sårbarhedsanalyse skal opdateres året før den næste 5-års handleplan skal udarbejdes for at sikre at parkens udvikling fortsat foregår på et bæredygtigt grundlag. Erfaringer fra Roskilde Universitets metodiske studier af naturparkeres turistmæssige bæredygtighed bør inddrages.

Denne aktivitet:

- Har anden prioritet;
- Bør forløbe i fjerde planår;
- Har et mellem udgiftsniveau;
- Skal igangsættes på initiativ af kommunerne.

Aktivitet 2.4. Revidere nærværende "Strategi og handleplan for bæredygtig turisme"

Den nærværende handleplan for bæredygtig turisme dækker en femårs periode. Inden den udløber skal der udarbejdes en handleplan for den næste femårs periode. Handleplanen for bæredygtig turisme skal dække alle de områder, der er behov for i en forvaltningsplan for Naturparken. Udarbejdelsen af handleplaner og forvaltningsplaner har relativt højt udgiftsniveau. Derfor skal den næste forvaltningsplan og den tilhørende handleplan for bæredygtig turisme udarbejdes i en og samme proces. Alle forvaltningspartnere bør inddrages i processen, og der må opnås bred enighed om den endelige forvaltningsplan.

Denne aktivitet:

- Har første prioritet;
- Skal forløbe gennem femte planår;
- Har et lavt udgiftsniveau;
- Skal igangsættes på initiativ af kommunerne.

Mål 3. Sikre kvalitet i oplevelse og indhold

Der skal arbejdes for størst mulig kvalitet i de aktiviteter og services som tilbydes turisterne.

Denne målsætning relaterer til EUROPARC Charterets princip nr. 4

Aktivitet 3.1. Opgradere stisystemer og skabe øget sammenhæng i stinet

De nuværende stisystemer (vandrestier, cykelstier og ridestier) skal efterses årligt, vedligeholdes og forbedres, hvor der er behov. Stiforbindelser, der kan lette færdsel til fods og på cykel imellem de omkring liggende landsbyer og Naturparken, skal prioriteres højt. Der skal arbejdes for øget sammenhæng i stinet og rekreative ruter på såvel det lokale, det regionale, det nationale og det internationale niveau. Blandt de sti- og rutenet, der skal udvikles og vedligeholdes er følgende:

- Naturstien, der løber fra Frilandsmuseet i Maribo til Naturskolen ved Maribo Sønderø;
- Rideruten der går hele vejen rundt om Maribosøerne;
- Jernbanestien, der forbinder Naturpark Maribosøerne med Rødby Havn;
- Sønderørutten der snor sig gennem Naturparken og passerer Sønderø, Hejrede Sø og Røgbølle;
- Munkevejen, der er den danske cykelsti, der forlænger den eksisterende populære tyske cykelrute fra Hamburg til Puttgarden, er på en strækning sammenfaldende med "Spor i Landskabets Roespor", samt;
- Margueritrutten, der er den særlige danske turistrute, der går gennem noget af landets smukkeste natur og leder forbi mere end 200 nationale seværdigheder.

Behovet for at planlægge og etablere og afmærke stier skal diskuteres regelmæssigt (f.eks. mindst årligt i Brugerrådet). Ruterne skal bruges i Naturparkens markedsføring. På nuværende tidspunkt er der tilsyneladende god overensstemmelse mellem besøgspresset og stisystemernes kvalitet.

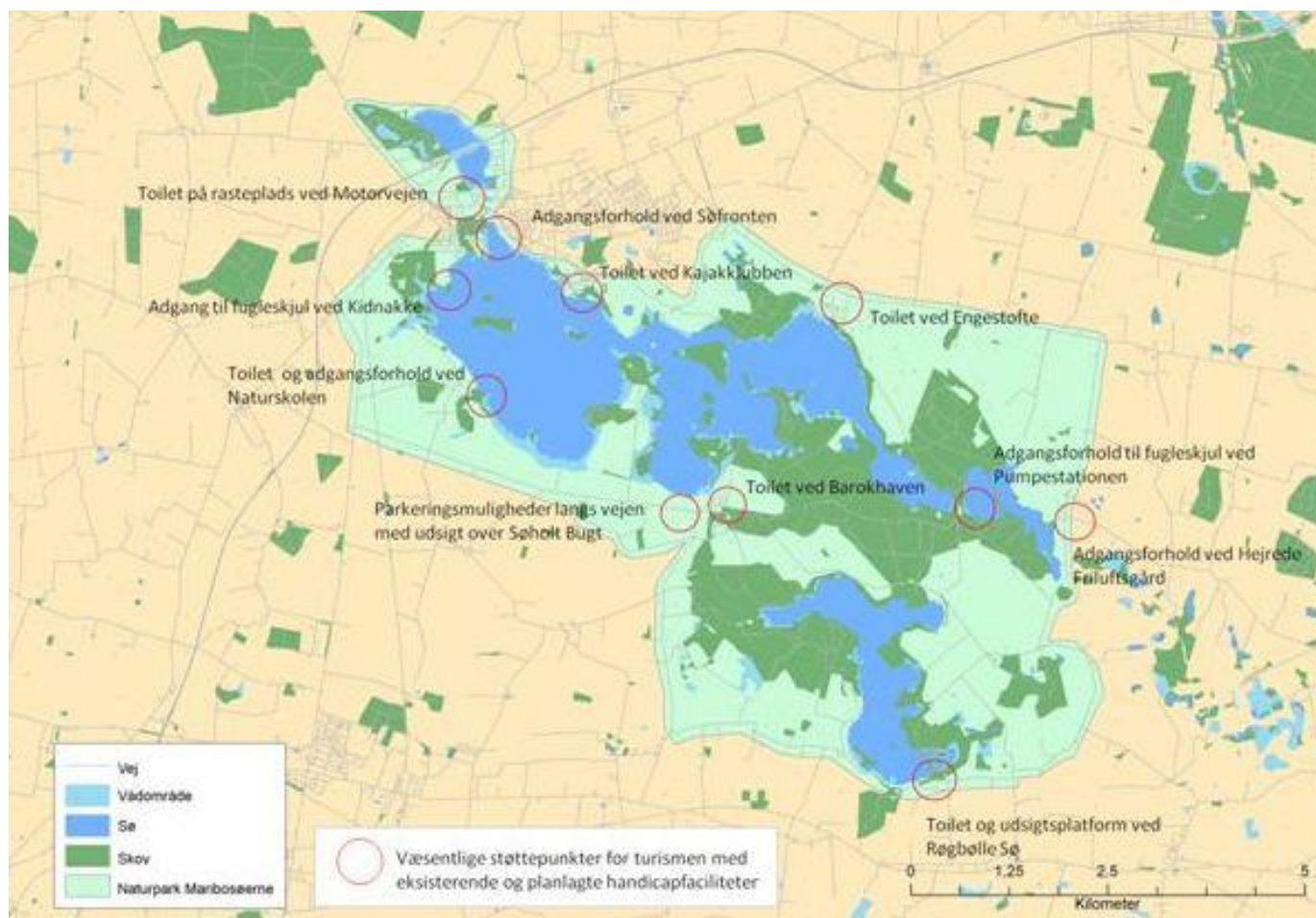
Denne aktivitet:

- Har anden prioritet;
- Bør forløbe gennem hele handleplanens femårs periode;
- Har et mellem udgiftsniveau;
- Skal igangsættes på initiativ af kommunerne.

Aktivitet 3.2. Forbedre handicappedes adgangsforhold til attraktioner og faciliteter

Der skal gøres en særlig indsats for at opfylde særlige behov hos handicappede besøgende. De eksisterende handicap faciliteter skal renoveres og vedligeholdes. Eksisterende og planlagte handicapfaciliteter er indtegnet på kort 2 nedenfor.

Kort 2. Eksisterende og planlagte handicapfaciliteter.

Følgende tiltag skal gennemføres indenfor denne 5-års periode:

- Der skal udarbejdes oplysningsmateriale i pjeceform og/eller elektronisk, der fortæller om mulighederne for handicappedes adgang til Maribo Søerne;
- Der skal laves en udsigtsplatform ved fugletårnet ved Røgbølle sø og en rampe ud til platformen;
- Ved Maribo by skal der laves rampe/passage til gående foran hotellet og ud til bådebroen til Anemonen således, at det også er mulighed for at få kørestole ned i Anemonen;
- Der skal laves et handicapegnet toilet på Naturskolen;
- Muligheden for at der kan etableres en fiskeplads med handicapvenlig adgang ved Naturskolen skal undersøges;
- Ved indretning af borde og bænke skal dette gennemføres handicapvenligt.

Denne aktivitet:

- Har første prioritet;
- Skal forløbe gennem hele handleplanens femårs periode;
- Har et mellem udgiftsniveau;
- Skal igangsættes på initiativ af kommunerne.

Aktivitet 3.3. Iværksætte regelmæssige besøgsanalyser til observation og forbedring af faciliteter og tilbud

For at forstå eksisterende og potentielle besøgendes ønsker og forventninger skal der arbejdes på at udvikle systemer, der kan modtage og analysere feedback fra besøgende. Gerne ved at de besøgende kan rapportere via deres mobiltelefon eller internettet. Supplerende data bør indsamles ved interviews af besøgende. Resultaterne skal bruges til at forbedre kvaliteten af faciliteter og tjenester, herunder

offentlig trafik og forplejnings- og overnatningstilbud. Behovet for nye initiativer så som oprettelse af Naturlegeplads/labyrinth/cafe skal også analyseres. Turismeudbydere og andre naturparkpartnere bør involveres.

Denne aktivitet:

- Har første prioritet;
- Skal forløbe i første og femte planår;
- Har et mellem udgiftsniveau;
- Skal igangsættes på initiativ af kommunerne.

Mål 4. Styrke information og formidling

Det skal sikres at de besøgende i parken får størst mulig viden og udbytte af deres besøg og forstår og værdsætter de store natur- og kulturværdier og respekterer zoner og privat ejendomsret.

Denne målsætning relaterer til EUROPARC Charterets princip nr. 5

Aktivitet 4.1. Fastholde og videreudvikle eksisterende naturvejlederaktiviteter

Mindst en naturvejleder bør have Naturpark Maribosøerne som sit primære arbejdsområde.

Denne aktivitet:

- Har første prioritet;
- Skal forløbe gennem hele handleplanens femårs periode;
- Har et højt udgiftsniveau;
- Skal igangsættes og videreføres på initiativ af kommunerne.

Aktivitet 4.2. Øge Naturparkens synlighed

Der skal arbejdes for at Naturparken indgår i kommunernes planstrategi og indgår i kommuneplanerne. Der skal arbejdes for, at Naturparken kommer til at indgå i "Turiststrategi Femern Bælt". Der bør arbejdes på at få opsat et skilt for Nationalpark Maribosøerne på motorvejen, hvor denne krydser Nørresø, både i N- og S-gående retning. Der skal opsættes skilte ved indgangene til Naturparken så alle, der besøger Maribo eller Naturparken bliver opmærksomme på Naturparkens eksistens. Der skal oprettes et velkomstcenter i Naturparken, f.eks. ved Søholt, Grandfeltsgård, Hejrede Friluftsgård, ved Frilandsmuseet eller Gateway North. Velkomstcenterets endelige placering skal fastlægges. Der skal udarbejdes en naturpark-udstilling til velkomstcenteret. Der skal arbejdes for at en naturvejleder bliver tilknyttet velkomstcenteret, og mulighederne for en mobil enhed (minibus), der kan placeres i forbindelse med skiftene støttepunkter for turismen og fungere som f.eks. "rullende ørneformidling" skal undersøges. Et helt eller delvist bemanded velkomstcenter med en mobil enhed er en meget ressourcekrævende aktivitet. De endelige løsninger afhænger i høj grad af, hvor mange midler, der kan rejses til at finansiere denne aktivitet og i hvor høj grad der kan knyttes frivillige til formidlingsarbejdet.

Denne aktivitet:

- Har første prioritet;
- Skal forløbe gennem hele handleplanens femårs periode;
- Har et højt udgiftsniveau;
- Skal igangsættes på initiativ af kommunerne.

Aktivitet 4.3. Opretholde og styrke den eksisterende naturskole

Naturskolens aktivitetsniveau skal fastholdes. Skolen skal styrkes ved, at der findes flere ressourcer til at forbedre og vedligeholde bygning og inventar.

Denne aktivitet:

- Har første prioritet;
- Skal forløbe gennem hele handleplanens femårs periode;
- Har et mellem til højt udgiftsniveau;
- Skal igangsættes og opretholdes på initiativ af kommunerne.

Aktivitet 4.4. Fortsat udvikle kort og informationsmateriale

Der skal arbejdes for forsat at sikre en effektiv formidling af områdets særlige kvaliteter til besøgende fra nær og fjern. Det gøres ved forsat at udvikle kort og informationsmateriale, der præsenterer et realistisk billede af Naturparken for potentielle gæster. Der skal udvikles forskelligt materiale, der henvender sig specifikt til vandrere, cykelturister, ryttere, sejlads og lystfiskere. Materialet skal både informere om muligheder og forbud. Alle forbud skal forklares og begrundes, så læserens positive forståelse opnås. Der er behov for en specifik folder med kortmateriale til sejlads og lystfiskeri, så gæsterne klart forstår, hvor man må og hvor man ikke må sejle og fiske.

Denne aktivitet:

- Har første prioritet;
- Skal forløbe gennem hele handleplanens femårs periode;
- Har et mellem udgiftsniveau;
- Skal igangsættes på initiativ af kommunerne.

Aktivitet 4.5. Udvikle nye former for digital formidling (mobiltelefoner, apps, blue tooth, GPS)

Indenfor den femårs periode vil smartphones og lignende udstyr blive søgt brugt til informationer om Naturparken ved besøg. Telefonen skal ikke kun kunne fortælle om Naturparkens seværdigheder (f.eks. podwalks), men skal også vise vej til nærmeste toilet eller overnatningsfacilitet, og kan fx bruges til at rapportere, hvis toilettet ikke er rent. Til gengæld vil efterspørgslen efter alle de brochurer, der kan hentes på turistbureauet, måske falde. Naturparken må derfor hele tiden i samarbejde med turistbureauet tage stilling til, hvilke typer elektronisk formidling, der skal udvikles.

Udviklingen af digital formidling bliver meget hurtigt billigere. Det kan derfor måske betale sig at vente så længe den digitale formidling ikke betyder alverden for antallet af turister, der vælger at besøge Naturparken. Naturparken skal undersøge muligheden for at danne en undergruppe under Brugerrådet, der kan følge udviklingen på området. En lokal partner kunne være Museum Lolland-Falster, som allerede har erfaring med digital formidling. På Frilandsmuseet er der udviklet en digital løsning, hvor gæsterne kan få informationer via sin mobiltelefon. Roskilde Universitet har i tilknytning til projektet "Parks & Benefits" udarbejdet forskellige landskabsrelaterede registreringer, der egner sig til digital formidling.

Denne aktivitet:

- Har anden prioritet;
- Bør forløbe gennem tredje til femte planår;
- Har et mellem udgiftsniveau;
- Skal igangsættes på initiativ af kommunerne.

Mål 5. Styrke lokale initiativer og lokalsamfundets involvering

Der skal arbejdes på at turismen så vidt muligt kommer lokalsamfundet til gode og at de lokale aktører støtter hinanden til fælles fordel bl.a. ved udvikling af bæredygtige lokale turismeinitiativer.

Denne målsætning relaterer til EUROPARC Charterets principper nr. 6, nr. 7 og nr. 8

Aktivitet 5.1. Udvikling af partnerskaber mellem Naturparken og lokale virksomheder:

Partnerskabsaftaler

Det skal gøres muligt at indgå partnerskabsaftaler mellem Naturparken og lokale virksomheder. Disse aftaler skal sikre at lokale serviceydelser og produkter promoveres i Naturparkens trykte og elektroniske oplysningsmateriale, og at de lokale virksomheder til gengæld støtter op om udviklingen af bæredygtig turisme i Naturparken. Der skal udarbejdes en skabelon til partnerskaber mellem Naturparken og lokale virksomheder, og der skal indgås partnerskabskontrakter.

Partnere, der er lokale producenter af fødevarer, kunsthåndværk og tjenester skal kunne bruge Naturparken og logoet i deres markedsføring. Partnerskaber kan indgås af virksomheder beliggende i Guldborgsund eller Lolland kommuner, og som har tilknytning til Naturparkens interesseområde. Partnerskaber kan indgås mod betaling af et mindre gebyr.

Pakketilbud: Der skal udarbejdes forslag til "pakketilbud" med mulige partnere. Pakketilbuddene skal sælge en kombination af Naturparkbesøg og andre aktivitets- og overnatningstilbud.

Rådgivning og Kursustilbud: Ansatte indenfor turisterhvervene skal tilbydes rådgivning, kurser og træning hvor de kan lære mere om Naturparken, principperne for bæredygtig turisme og hvordan man indgår i grønne partnerskaber, miljøbesparelser og certificeringsordninger. Indenfor planperioden bør der tilstræbes mindst to "naturparkdage" for partnere.

En anden type partnerskaber, der kan opfordres til, er "Grønne Partnerskaber". Et lokalt grønt partnerskab er en gruppe med to eller flere parter, som ønsker at gennemføre et lokalt projekt. Grønne partnerskaber støtter større og mindre borgernære projekter om forbedringer af natur og friluftsliv samt naturformidling. Miljøministeriet har afsat en pulje på 5 mio. kr. om året i perioden 2010 - 2015 til støtte for lokale grønne partnerskabsprojekter. Partnerskabsprojekter har mulighed for tilskud fra denne pulje samt fra tips- og lottomidler til friluftslivet og andre muligheder for finansiering.

Denne aktivitet:

- Har første prioritet;
- Skal forløbe gennem hele handleplanens femårs periode;
- Har et mellem udgiftsniveau;
- Skal igangsættes på initiativ af kommunerne.

Aktivitet 5.2. Støtte initiativer til udvidelse og aktiv involvering af eksisterende netværk/vennekreds

Muligheden skal holdes åben for at inddrage en bredere kreds end Brugerrådets medlemmer i Naturparkens frivillige arbejde. Ejerskab og indflydelse hænger sammen med aktiv involvering. Naturparken har behov for at lokalbefolkningen aktivt støtter op om Naturparken. Modtagere af nyhedsbrevet er formodentligt også i vid udstrækning Naturparkens vennekreds. Der skal åbnes muligheder for at inddrage nye kræfter i arbejdet med Naturparkens udvikling og forvaltning. Relevante undergrupper under Brugerrådet kan åbnes for medlemmer udenfor Brugerrådets nuværende kreds.

Denne aktivitet:

- Har første prioritet;
- Skal forløbe gennem hele handleplanens femårs periode;
- Har et lavt udgiftsniveau;
- Skal igangsættes på initiativ af kommunerne.

Aktivitet 5.3. Arrangere lokal naturparkdag hvert efterår og opfordre til arrangementer på særlige aktivitetsdage

Der skal arrangeres aktiviteter og arrangementer der oplyser deltagerne om Naturparkens natur og kulturarv. Kommunerne skal afholde en naturparkdag med aktiviteter hvert år i september. Erhvervslivet og lokale organisationer skal opfordres til og støttes i at gennemfører aktiviteter i Naturparken i forbindelse med nationale "mærkedage" med relevans for Naturparken, f.eks. naturparkernes dag, de vilde blomsters dag, skovens dag, turismens dag etc.

Denne aktivitet:

- Har første prioritet;
- Skal forløbe gennem hele handleplanens femårs periode;
- Har et lavt udgiftsniveau;
- Skal igangsættes på initiativ af kommunerne.

Aktivitet 5.4. Sikre bedre sammenhæng mellem Maribo by og Naturparken

Søfronten ved Maribo har særligt mange besøgende og er første indtryk af Naturparken for mange af de mennesker, der besøger Maribo. Flere af områdets største turismevirksomheder er placeret nær denne søfront. Der skal derfor nedsættes en tværfaglig arbejdsgruppe, der kan præcisere, hvordan søfronten skal beskyttes, udvikles og vedligeholdes som bymæssig indgangsport til Naturparken.

Denne aktivitet:

- Har første prioritet;
- Skal forløbe gennem hele handleplanens femårs periode;
- Har et højt udgiftsniveau;
- Skal igangsættes på initiativ af kommunerne.

Mål 6. Markedsføring

Der skabes øget opmærksomhed om Naturpark Maribosøerne og mulighederne i og omkring parken hele året rundt.

Denne målsætning relaterer til EUROPARC Charterets princip nr. 9

Aktivitet 6.1. Videreudvikle hjemmesiden/nyhedsbrev til brug for markedsføring

Naturparkens hjemmeside og nyhedsbrev er allerede vel besøgt og velfungerende. Med tiden bør hjemmesiden lukke yderligere op for tovejskommunikation, så Naturparkens besøgende let kan komme med forslag og give deres mening til kende. Lokale virksomheder og foreninger bør bidrage mere til hjemmesiden og kan samtidig forvente god eksponering via hjemmesiden. Nyhedsbrevet bør udbredes yderligere til en større læserskare, og det skal forsøges at knytte læserne tættere til Naturparken, så de føler medansvar for Naturparkens udvikling og forvaltning. Lokale partnere skal inddrages i udviklingen af Naturparkens hjemmeside og skal kunne bruge hjemmesiden i deres markedsføring. Naturparkens hjemmeside vil også fremover kræve konstant videreudvikling og vedvarende regelmæssig opdatering.

Denne aktivitet:

- Har første prioritet;
- Skal forløbe gennem hele handleplanens femårs periode;
- Har et mellem udgiftsniveau;
- Skal igangsættes og vedligeholdes på initiativ af kommunerne.

Aktivitet 6.2. Udvikle kampagner og "tilbudspakker" for at holde de besøgende længere

Mulighederne for at udvikle "tilbudspakker", hvor besøg i Naturparken knyttes til andre aktiviteter skal undersøges. Videreudvikling af "høj kvalitetsturisme", hvor naturoplevelse kombineres med golf, spa, jagt, gastronomi og lignende kan resultere i, at besøgende tager en ekstra overnatning og dermed lægger flere penge i lokalområdet. Derudover skal mulighederne for et øget samarbejde med godserne om 'Godsturisme' undersøges. Erhvervsturister (f.eks. konference- og kursusedtagere fra København, som bliver over en weekend) skal også præsenteres for muligheden for at besøge Naturparken i forlængelse af deres øvrige aktiviteter. Naturparken med velgennemtænkt samarbejde og markedsføring giver gode muligheder for at brede turismen ude til hele året. Øget fokus på vinterens gæs og ørne som attraktion er en oplagt mulighed. Kommunerne og herunder turistkontoret(erne) skal tage initiativet til at udvikle samarbejde med lokale turistvirksomheder og handelsstandsforening om kampagner og "pakker" for at holde turister længere. Forskelle typer af tilbudspakker skal udvikles og testes over årene.

Denne aktivitet:

- Har første prioritet;
- Skal forløbe gennem hele handleplanens femårs periode;
- Har et mellem udgiftsniveau;
- Skal igangsættes på initiativ af kommunerne.

Aktivitet 6.3. Forberede kampagne rettet mod fremtidige brugere af fast Femern Bælt forbindelse

Der skal opsættes informationstavler om Naturparken på rastepladsen ved motorvejsafkørselen i Maribo. Muligheden for at markedsføre Naturparken i Maribo på tankstationer, i butikcentre og i forretninger der især vil blive besøgt af brugerne af en fast Femern Bælt forbindelse. Naturparken skal tydeliggøres i den overordnede strategi for Femern Bælt forbindelsen, og der skal etableres samarbejde med Femern Bælt Fokusgruppe om formidling af Naturparken. Mulighederne for at markedsføre Naturparken i Nordtyskland skal undersøges. Der skal arbejdes for samarbejde omkring synliggørelse med øvrige attraktioner på Lolland-Falster som fx Middelaldercentret, Knuthenborg Safaripark, Lalandia osv. Der bør arbejdes på at få opsat et skilt for Nationalpark Maribosøerne på motorvejen, hvor denne krydser Nørresø, både i N- og S-gående retning.

Denne aktivitet har anden prioritet, da den faste Femern Bælt forbindelse stadig ligger godt ude i fremtiden. Især udgifter til skiltning og oplysningsmateriale bevirker, at denne aktivitet forventes at have

et middelhøjt udgiftsniveau. Samarbejde mellem Naturparken, turistkontoret, handelsstandsforeningen, Femern Bælt forbindelsen og andre parter er påkrævet.

Denne aktivitet:

- Har anden prioritet;
- Bør forløbe gennem tredje planår;
- Har et mellem udgiftsniveau;
- Skal igangsættes på initiativ af kommunerne.

Aktivitet 6.4. Støtte op om lokale fødevarer og andre produkter

Der skal arbejdes for at indtægter fra Naturparkens besøgende forbliver i den lokale økonomi. Tjenester og produkter fra lokale udbydere og producenter skal identificeres og promoveres. Kommunerne og herunder naturvejledere og turistbureau skal fortrinsvis benytte sig af lokale serviceydelser og produkter i forbindelse med deres arbejde og arrangementer i Naturparken. Lokale serviceydelser og produkter skal promoveres i Naturparkens trykte og elektronisk oplysningsmateriale.

Udbydere og producenter af lokale fødevarer, kunsthåndværk og tjenester, der er Naturparkpartnere, skal kunne bruge Naturparken og logoet i deres markedsføring. Der skal arbejdes for at Naturpark Maribosøerne skal blive så stærkt et brand, at ejendomshandlere kan indregne herlighedsværdien ved beliggenhed nær Naturparken i salgspriserne. Der er næsten ikke behov for ressourcer ud over den arbejdstid, der skal investeres i aktiviteten. Kommunerne kan delegere arbejdet til BLF og naturvejlederne. Virksomheder hjemmehørende i Lolland eller Guldborgsund kommuner regnes for at være lokale.

Denne aktivitet:

- Har første prioritet;
- Skal forløbe gennem hele handleplanens femårs periode;
- Har et lavt udgiftsniveau;
- Skal igangsættes på initiativ af kommunerne.

Mål 7. Regulering af strømmen af besøgende

De besøgende skal ledes mod steder og områder, hvor de kan få store naturoplevelser uden at det truer naturværdierne.

Denne målsætning relaterer til EUROPARC Charterets principper nr. 3 og nr. 10

Aktivitet 7.1. Udvikle og vedligeholde støttepunkter

Et støttepunkt for friluftslivet er et sted i landskabet, hvor der er indrettet særlige faciliteter, der kan lette friluftsbrikerens adgang til landskabet, forøge udbyttet af besøget samt medvirke til at "styre" folks færden i naturen. De vigtigste støttepunkter kan ses på foldekortet, jf. vedlagte Naturpark kort bagerst i rapporten. Disse støttepunkter skal gennemgås regelmæssigt for at vurdere om der er tilpas skiltning, parkeringsmuligheder, handicap faciliteter, etc. Udvikling og vedligeholdelse af støttepunkter for friluftslivet kan også bruges til at regulere strømmen af besøgende. Støttepunkter, hvor natur- og kulturværdierne ikke nedslides ved øget publikumstilgang, skal prioriteres frem for støttepunkter i mere sårbare områder. Denne aktivitet kræver, at sammenhængen mellem sårbarhed og tilgængelighed identificeres, samt at der gøres en stor indsats for at finde finansiering. Friluftsrådet, handicapmidler, private fonde, EU skal undersøges.

Denne aktivitet:

- Har første prioritet;
- Skal forløbe gennem hele handleplanens femårs periode;
- Har et mellem udgiftsniveau;
- Skal igangsættes på initiativ af kommunerne.

Aktivitet 7.2. Undersøge mulighederne for bedre sammenkædning af forskellige transportformer

Flere besøgende i Naturparken kan betyde flere privatbiler på vejnettet i Naturparken. Flere biler vil sænke kvaliteten af oplevelsen for de besøgende og stemmer i det hele taget dårligt overens med det "brand" der ønskes for Naturparken. Potentielle gæster skal oplyses om mulighederne for at komme til Naturparken med offentlige transportmidler og mulighederne for at medbringe eller leje cykler, kanoer, kajaker og heste. Det bør være muligt at arrangere og betale for togrejse og cykelleje i en og samme omgang. Dette kræver at DSB involveres i udviklingen af dette koncept.

Denne aktivitet:

- Har anden prioritet;
- Bør forløbe gennem tredje og fjerde planår;
- Har et mellem udgiftsniveau;
- Skal igangsættes på initiativ af kommunerne.

Aktivitet 7.3. Arrangere/koordinere guidede ture i ellers lukkede områder

Arbejdet med at arrangere/koordinere guidede ture i ellers lukkede områder har førsteprioritet. Der bygges på de gode erfaringer med velbesøgte guidede ture til det lukkede Dornæs, der er blevet arrangeret i et samarbejde mellem naturvejleder og lodsejer. Guidede ture sikrer, at besøgspresset er under fuld kontrol. Deltagerne skal betale for turene. Personer, der arbejder frivilligt for Naturparken, kan eventuelt inviteres med som en belønning for deres indsats. Turen til Dornæs skal gentages årligt, og muligheden for andre ture til ellers lukkede områder skal undersøges. Guidede ture arrangeres på naturvejledernes initiativ og koordineres med lodsejere og Naturstyrelsen, hvor det er relevant. Hver tur kræver mindst to dages arbejde for en naturvejleder. Denne aktivitet kan gøres helt eller delvis selvfinansierende, da deltagerne på guidede ture til ellers lukkede områder erfaringsmæssigt er villige til at betale turene.

Denne aktivitet:

- Har første prioritet;
- Skal forløbe gennem hele handleplanens femårs periode;
- Har et lavt udgiftsniveau;

- Skal igangsættes på initiativ af kommunerne.

3.4. Sammenfatning af den 5-årige handleplan

Nr.	Mål og aktivitet	Prioritet: 1: første prioritet 2: anden prioritet	År for udførelse Planår 1-5	Udgifts- niveau H: højt M: mellem L: lavt	Ansvarlig myndighed, potentielle partnere og/eller finansielle støtter
Mål 1. Styrke samarbejde og lokal involvering i udvikling og forvaltning - Til opfyldelse af EUROPARC Charterets principper nr. 1 og nr. 2					
1.1	Styrke/opprioritere det eksisterende Brugerråd	1	1,2,3,4,5	H	Kommunerne, Brugerrådets sekretariat
1.2	Koordinere drift og forvaltning med primære lodsejere og myndigheder	1	1,2,3,4,5	L	Kommunerne i samarbejde med lodsejere og andre forvaltningsansvarlige (Naturstyrelsen og Naturstyrelsen Storstrøm mm.)
1.3	Deltage i relevante regionale, nationale og internationale fora og projekter om naturparker, naturbeskyttelse og bæredygtig turisme	1	1,2,3,4,5	M	Kommunerne, region Sjælland, Friluftsrådet, universiteter, EU m.m.
Mål 2. Observere og beskytte natur og kultur - Til opfyldelse af EUROPARC Charterets principper nr. 3 og nr. 10					
2.1	Etablere lokalbaseret observation og regelmæssig diskussion af natur- og kulturværdiers tilstand og udvikling og tendenser i turiststrømme	1	1,2,3,4,5	L-M	Brugerrådet, lokale foreninger, Naturparkens lodsejere og partnere samt parkens netværk/vennekreds
2.2	Løbende undersøge mulighederne for at involvere lokalbefolkningen og udvikle mere effektiv naturpleje i og omkring Naturparken,	1	1,2,3,4,5	L-H	Kommunerne, lodsejerne, samt andre myndigheder og parkens netværk/vennekreds. Endvidere nuværende pumpelag samt eventuelle kommende kogræsserlaug,
2.3	Opdatere eksisterende sårbarhedsanalyse og vurdere fremtidig bærekapacitet	2	4	M	Kommunerne, Brugerrådet, Roskilde Universitet
2.4	Revidere nærværende "Strategi og handleplan for bæredygtig turisme"	1	5	M	Kommunerne, Brugerrådet
Mål 3. Sikre kvalitet i oplevelse og indhold - Relaterer til EUROPARC Charterets princip nr. 4					
3.1	Opgradere stisystemer (vandrestier, cykelstier og ridestier) og skabe øget sammenhæng i stinet på såvel det lokale, det regionale, det nationale og det internationale niveau, inklusive stiforbindelser imellem de omkring liggende landsbyer og Naturparken).	2	1,2,3,4,5	M	Kommunerne, lodsejerne, andre forvaltningsansvarlige, Brugerrådet, lokale foreninger, Friluftsrådet, Lokale, regionale, nationale og internationale

					myndigheder og netværk.
3.2	Forbedre handicappedes adgangsforhold til attraktioner og faciliteter	1	1,2,3,4,5	M	Kommunerne, Brugerrådet, relevante fonde
3.3	Støtte og iværksætte regelmæssige besøgsanalyser til observation og forbedring af faciliteter og tilbud	1	2 og 5	M	Kommunerne, turismeudbydere, naturparkpartnere
Mål 4. Styrke information og formidling					
- Til opfyldelse af EUROPARC Charterets princip nr. 05					
4.1	Fastholde og videreudvikle eksisterende naturvejlederaktiviteter	1	1,2,3,4,5	H	Kommunerne, lodsejerne, lokale foreninger og parkens netværk/vennekreds
4.2	Øge Naturparkens synlighed	1	1,2,3,4,5	H	Kommunerne, lodsejerne, Friluftsrådet, relevante fonde lokale foreninger og parkens netværk/vennekreds
4.3	Opretholde og styrke den eksisterende naturskole	1	1,2,3,4,5	M-H	Kommunerne
4.4	Fortsat udvikle kort og informationsmateriale for vandrere, cykelturister, ryttere og sejlads	1	1,2,3,4,5	M	Kommunerne, Turistkontorerne, lodsejerne
4.5	Udvikle nye former for digital formidling (blue tooth, GPS, mobiltelefoner)	2	3, 4, 5	M	Kommunerne, Roskilde Universitet, Fonde
Mål 5. Styrke lokale initiativer og lokalsamfundets involvering					
- Til opfyldelse af EUROPARC Charterets principper nr. 6, nr. 7 og nr. 8					
5.1	Udvikling af lokale naturpark-partnerskaber med turisme og erhvervsorganisationer: Udarbejde pakketilbud til mulige partnere. Udarbejde og indgå partnerskabskontrakter Tilbyde partnere to årlige "Partnerskabsdage" (kursustilbud) Udarbejde "Miljø-rådgivningstilbud" til partnere om miljøbesparelser og certificeringsordninger	1	1,2,3,4,5	M	Kommunerne, turisme-erhvervet, turistkontorerne.
5.2	Støtte initiativer til udvidelse og aktiv involvering af eksisterende netværk/vennekreds (modtagere af nyhedsbrev)	1	1,2,3,4,5	L	Kommunerne, Brugerrådet
5.3	Arrangere lokal naturparkdag hvert efterår og opfordre til arrangementer på særlige aktivitetsdage (naturparkernes dag, De vilde blomsters dag, skovens dag, etc.)	1	1,2,3,4,5	L	Kommunerne, lodsejerne, lokale foreninger og parkens netværk/vennekreds
5.4	Sikre bedre sammenhæng mellem Maribo by og Naturparken bl.a. ved at nedsætte en tværfaglig arbejdsgruppe.	1	1,2,3,4,5	H	Kommunerne, lodsejerne, turisme-aktørerne, handelsstandsforeningen, lokale foreninger
Mål 6. Styrke markedsføringen					
- Til opfyldelse af EUROPARC Charterets princip nr. 09					

6.1	Videreudvikle hjemmesiden/nyhedsbrev til brug for markedsføring	1	1,2,3,4,5	M	Kommunerne, turismeerhvervet
6.2	Udvikle kampagner og "tilbudspakker" for at holde de besøgende længere	1	1,2,3,4,5	M	Turismeerhvervet, partnere, lokale foreninger
6.3	Forberede kampagne rettet mod fremtidige brugere af fast Femern Bælt forbindelse	2	3	M	Kommunerne, turistkontorerne
6.4	Støtte op om lokale fødevarer og andre produkter	1	1,2,3,4,5	L	Kommunerne, BLF
Mål 7. Regulering af strømmen af besøgende					
- Til opfyldelse af EUROPARC Charterets principper nr. 03 og nr. 10					
7.1	Udvikle og vedligeholde støttepunkter (inkl. oplyse om og skilte mod fugleskjul, tårne og andre faciliteter og støttepunkter)	1	1,2,3,4,5	M	Kommunerne, lodsejerne Friluftsrådet?
7.2	Undersøge mulighederne for bedre sammenkædning af forskellige transportformer f.eks. tog, bus, cykel, hest)	2	3-4	M	Kommunerne, DSB, (Natur- og kulturbussen (EU)?)
7.3	Arrangere/koordinere guidede ture i ellers lukkede områder	1	1,2,3,4,5	L	Kommunerne, lodsejerne, lokale foreninger

I kommunerne ligger det overordnede ansvar for planens gennemførelse hos afdelingerne Udvikling og Erhverv i Lolland Kommune og Natur, Miljø & Plan (under fagområdet Teknik og Miljø) i Guldborgsund Kommune. I tabellen kan "Kommunerne" også betyde kommunernes naturvejledere, turistkontorer og kommunale afdelinger som Vej og Projekt, Udvikling & Uddannelse, Erhverv & Plan inddrages, hvor det er relevant.

4. Bilag

Indhold

Bilag 1. Baggrund for Strategi og Handleplan	278
Bilag 2. Status og baggrund	32
1. Historie, beliggenhed og indhold	32
2. Ejendoms- og adgangsforhold	33
3. Juridisk grundlag og Naturparkens afgrænsning	35
3.1. Lovmæssige forhold.....	35
3.2. Beskyttelse.....	37
3.3. Afgrænsning	38
4. Forvaltning (i relation til turisme).....	38
4.1. Forvaltningsredskaber.....	38
5. Natur- og kulturværdier	41
5.1. Landskabelige værdier	41
5.2. Planteliv	41
5.3. Dyreliv	42
5.4. Kulturhistoriske værdier	42
Bilag 3. Eksisterende turisme og udviklingsmuligheder	43
1. Sociale og økonomiske rammer for turisme og turismeudvikling	43
2. Tilgængelighed og turismefaciliteter	44
3. Besøgstal og bæreevne.....	44
3.1. Besøgstal	44
3.2. Kategorier af besøgende.....	45
4. Aktører inden for turisme og markedsføring	46
5. Information og formidling	46
6. Nuværende strategi for turisme – og sammenhæng med kommunernes overordnede turisme strategi	47
7. Generelle trends inden for turismeudvikling.....	47
8. Mærkeordninger	47
9. Betydningen af den kommende faste Femern Bælt forbindelse.....	48
Bilag 4. Strategisk analyse	49
1. Brugeranalyse	49
2. SWOT – analyse af styrker (S), svagheder (W), muligheder (O) og trusler (T)	51
Bilag 5. De ni forudsætninger	56
Forudsætning 1. Strategien må være enkel at forstå, fleksibel og let at implementere	56
Forudsætning 2. Der må skabes bred enighed om strategi og forvaltning	56
Forudsætning 3. Synlig repræsentation af Naturparkens forvaltning	56
Forudsætning 4. Naturovervågning og besøgsobservation integreres med forvaltningen	57
Forudsætning 5. Naturparkens stærke sider og naturbeskyttelsen.....	57
Forudsætning 6. De lokale aktører kan støtte hinanden til fælles fordel.....	58
Forudsætning 7. Strategien bør sikre at udviklingen af bæredygtig turisme kan ske med respekt for privat ejendomsret og landbrugsdrift.....	59
Forudsætning 8. Strategien bør tage hensyn til Femern Bælt forbindelsen.....	59
Forudsætning 9. Strategien bør tage hensyn til de forventede klimaforandringer	59
Bilag 6. Målsætninger	61
Målsætning 1. Samarbejde.....	61
Målsætning 2. Lokal involvering	61
Målsætning 3. Naturovervågning og naturbeskyttelse	62
Målsætning 4. Kvalitet i oplevelser og ophold	62
Målsætning 5. Information og formidling.....	63
Målsætning 6. lokale initiativer	63
Målsætning 7. Lokalsamfundet	64

Målsætning 8. Markedsføring	64
Målsætning 9. Regulering af strømmen af besøgende	65

Bilag 7. Potentielle finansielle muligheder	66
--	-----------

Bilag 1. Baggrund for Strategi og Handleplan

Naturpark Maribosøerne er en af Danmarks første regionale naturparker og den første, som er optaget i den europæiske naturpark-organisation EUROPARC Federation der er paraplyorganisation for Europas naturområder.

Lolland og Guldborgsund kommuner, Region Sjælland og Roskilde Universitetscenter indgår som de danske partnere i "Parks & Benefits" under "Baltic Sea Region Programme" (2009-2012). Parks & Benefits er samarbejde imellem naturparker i Østersøområdet. I Danmark har projektet fokus på Naturpark Maribosøerne. Et af projektets formål er at belyse fordelene ved bæredygtig turisme og at bistå de deltagende naturparker i at opnå officiel certificering efter det Europæiske Charter for Bæredygtig Turisme i beskyttede områder (European Charter for Sustainable Tourism in Protected Areas).

Charteret er udviklet under EUROPARC af repræsentanter fra en række beskyttede områder, turistbranchen og dens partnere. EUROPARC definerer bæredygtig turisme som turisme, der bidrager til miljømæssig, økonomisk og social integration og fremmer natur- og kulturværdier. Bæredygtig turisme tager således hensyn til natur, miljø og lokalbefolkning på både kort og langt sigt. Charteret skal være med til at sikre, at turismen bidrager til en balanceret økonomisk, samfundsmæssig og miljømæssig udvikling af Europas naturbeskyttelsesområder. Charteret betyder blandt andet at alle de, der arbejder med turisme i området skal formulere en fælles vision for udviklingen i turismen og udarbejde en femårig strategi og handleplan for bæredygtig turisme i naturområdet.

Samtidig med at en certificering indebærer en sikring og forbedring af natur- og kulturværdier kan Charteret bidrage til markedsføring og "branding" af Naturparken. Certificeringen kan således gavne turismen og det tilknyttede erhvervsliv. Det kan også forbedre lokalsamfundets muligheder for beskæftigelse og oplevelser.

Det Europæiske Charter for Bæredygtig Turisme i naturområder omfatter ti grundlæggende principper. De ti principper med tilhørende uddybninger bliver præsenteret i en selvstændig boks nedenfor.

Følgende mindstekrav skal opfyldes før Charter certificering:

- Tiltrædelse af Charterets 10 principper.
- Oprettelse af et permanent forum, hvor alle relevante turistinteressenter i og omkring naturbeskyttelsesområdet skal deltage i udvikling og administration af området,
- Udarbejdelse af en diagnostisk analyse af området.
- Udarbejdelse af en femårig strategi- og handleplan for bæredygtig turisme, der omhandler bæredygtighedens hovedtemaer og tager udgangspunkt i tilbundsående dialog med de lokale interessenter.
- Udfyldelse af ansøgningspapirerne, der sendes til EUROPARC.

Strategien, som beskrives i de følgende kapitler, er blevet til i et samarbejde med en række forskellige aktører. Strategien skal ses som endnu et skridt i den løbende udvikling af Naturparken, hvor de forskellige brugergrupper har fundet løsninger, hvor turismen har kunnet øges samtidig med at natur- og kulturværdier er blevet sikret bedre.

Repræsentanter for lodsejere, turistserviceudbydere og de organiserede brugere er blevet interviewet enkeltvis og har bidraget til en analyse af Naturparkens styrker, svagheder, muligheder og trusler. De forskellige brugere er også repræsenteret i et Brugerråd, hvor et udkast til strategi er blevet diskuteret.

Strategien sammenstiller desuden den nyeste viden indenfor europæiske parker, ikke mindst indenfor de parker, der indgår i projektet Parks & Benefits. Resultaterne af arbejdet i den danske styringsgruppe for Projekt Parks & Benefits indgår i høj grad i strategien. Strategien beror desuden på de tidligere beskyttelses- og sårbarhedsplaner, forskningsrapporter fra Roskilde Universitetscenter (RUC) og anden viden indsamlet ved en gennemgang af relevante rapporter og andet skriftligt materiale.

Boks 1. De ti grundlæggende principper for Det Europæiske Charter for Bæredygtig Turisme i Naturområder med tilhørende uddybninger.

Principper for bæredygtig turisme i naturområder

1. At involvere alle der berøres af turisme indenfor og omkring det beskyttede område i dets udvikling og forvaltning.
Dette gøres ved, at:
 - Etablering af et permanent forum (brugerråd) eller tilsvarende med deltagelse af kommuner, lodsejere, lokale organisationer og repræsentanter for turismevirksomhederne;
 - Forbindelser til regionale og nationale organer udvikles og vedligeholdes.
2. At forberede og implementere en femårig strategi og handleplan for bæredygtig turisme i det beskyttede område.
Strategien bør indeholde:
 - En afklaring af hvilket område i og omkring det beskyttede område, der påvirkes af strategien;
En vurdering af områdets naturlige, historiske og kulturelle arv, turisme infrastruktur og økonomisk og sociale omstændigheder, samt områdets fremtidige bæreevne, behov og potentiale;
 - En vurdering af nuværende besøgsgrupper og potentielle fremtidige markeder;
 - Strategiske målsætninger for turismeudviklingen og forvaltning af turismen, der omfatter:
 - Bevarelse og forbedring af miljøet og kulturarven;
 - Økonomisk og social udvikling;
 - Bevarelse og forbedring af livskvaliteten for de lokale indbyggere;
 - Håndtering af besøgsstrømme og forbedring af kvaliteten af de oplevelser der tilbydes.
 - En handleplan for hvordan disse målsætninger opfyldes;
 - En angivelse af ressourcer og partnere til at implementere strategien;
 - Forslag til naturovervågning.
3. At beskytte og fremhæve natur- og kulturarv igennem turisme, og samtidig beskytte arven mod overdreven turistudvikling.
Dette gøres ved, at:
 - overvåge turismens indvirkning på flora og fauna og reagere ved forringelser;
 - fremme aktiviteter der støtter bevarelsen af den historiske arv, kultur og traditioner.
4. At forsyne besøgende med oplevelser af høj kvalitet indenfor alle aspekter af deres besøg.
Dette gøres ved, at:
 - forstå eksisterende og potentielle besøgendes ønsker og forventninger;
 - opfylde særlige behov hos handicappede besøgende;
 - støtte initiativer til at overvåge og forbedre kvaliteten af faciliteter og tjenester.
5. At sikre en effektiv formidling af områdets særlige kvaliteter til besøgende, turisterhvervet og indbyggerne.
Dette gøres ved, at:
 - sikre at materiale der præsenterer området for potentielle gæster giver et realistisk billede af området og er udarbejdet med tanke på bæreevne;
 - give de besøgende let adgang til informationer af god kvalitet, og bistå og turismevirksomheder til at gøre det samme;
 - tilbyde uddannelsesmæssige faciliteter og tjenester, der fortolker områdets miljø og kulturarv for besøgende og lokalbefolkningen, herunder grupper og skoler.

6. At fremme særlige turistprodukter, der medfører yderligere kendskab til og forståelse af området.
Dette gøres ved, at:
 - Arrangere og støtte aktiviteter og arrangementer der oplyser deltagerne om natur og kulturarv.
7. At øge viden om det beskyttede område og problemer omkring bæredygtighed blandt alle, der er involveret i turisme.
Dette gøres ved, at:
 - vurdere træningsbehov og gennemføre træning af ansatte i det beskyttede område og i tilhørende turismevirksomheder.
8. At sikre at turisme understøtter frem for at reducerer lokalbefolkningens livskvalitet.
Dette gøres ved, at:
 - inddragelse af lokalsamfundene i planlægningen af turismen i området;
 - sikre en god kommunikation mellem det beskyttede område, lokalbefolkningen og besøgende;
 - identificere og søge at mindske eventuelle konflikter, der kan opstå.
9. At øge lokalsamfundets økonomiske gevinst ved turisme.
Dette gøres ved, at:
 - støtte op om lokale produkter (fødevarer, kunsthåndværk, lokale tjenester);
 - tilskynder til ansættelse af lokale folk i turistsektoren.
10. At overvåge og øve indflydelse på strømmen af besøgende for at reducere negative påvirkninger.
Dette gøres ved, at:
 - overvåge besøgstal;
 - udarbejde og gennemføre en plan for håndtering af besøgende;
 - fremme brugen af offentlig transport, cykling og gang som et alternativ til privatbilismen;
 - styre udformningen og placeringen af tiltag for besøgende.

Bilag 2. Status og baggrund

Dette kapitel beskriver Naturparkens nuværende karakteristika, herunder ejendomsforhold og adgangsmuligheder. Det beskriver også det forvaltningsmæssige grundlag for parken og opridser den nuværende forvaltningsstruktur og -redskaber.

1. Historie, beliggenhed og indhold

I 1989 startede det daværende Storstrøms Amt et projekt for en regional Naturpark ved Maribosøerne. I 1991 udgav amtet den første bevaringsplan. Planen indeholdt både en rapport med beskrivelser af de eksisterende forhold samt en rapport med beskyttelsesmæssige prioriteringer og et handlingsprogram. Efter virkeliggørelsen af planens vigtigste naturbeskyttelsestiltag, en sejladsaftale og forbedrede adgangs- og oplevelsesmuligheder blev Naturparken endeligt etableret i 1994 i et samarbejde imellem amtet og de den gang fire omkringliggende kommuner Maribo, Holeby, Sakskøbing og Nysted, de berørte lodsejere og de grønne organisationer.

Naturparken er geografisk defineret som Maribosøerne med omliggende skove, enge, moser og dyrkede marker. Parken dækker et areal på ca. 5.000 ha og er beliggende midt på Lolland, delvis i Lolland Kommune, delvis i Guldborgsund Kommune. Naturparken indeholder fire søer: Søndersø, Røgbølle Sø, Højrede Sø og Nørresø samt store dele af oplandet hertil. Søernes samlede areal udgør ca. 11,4 km². Maribo by, som ligger på kanten af parken mellem Nørresø og Søndersø, har ca. 6.000 indbyggere. Inden for 3 kilometers afstand fra parken ligger 9 mindre landsbyer og i Naturparkens sydøstlige del ligger også spredt bebyggelse inden for parken. Tre herregårde, Engestofte, Søholt og Knuthenborg har fra gammel tid præget landskabet.

Naturparken rummer en rig og varieret natur. Nogle af Naturparkens naturtyper er særligt interessante, fordi de indeholder mange dyr og planter, som er sjældne eller fåtallige i Danmark eller endog i international sammenhæng. Naturparken blev oprettet på baggrund af de mange landskabelige, friluftsmæssige, natur- og kulturhistoriske værdier, der knytter sig til området.

Naturparken har velfungerende stisystemer, der forbinder en række støttepunkter for friluftslivet. Et støttepunkt for friluftslivet er et sted i landskabet, hvor der er indrettet særlige faciliteter, der kan lette friluftsbriugerens adgang til landskabet, forøge udbyttet af besøget samt medvirke til at "styre" folks færden i naturen. Tabel 1 præsenterer en oversigt over de vigtigste støttepunkter for friluftslivet i Naturparken. De eksisterende stisystemer og støttepunkter er alle indtegnet på et stort foldekort, der kan købes af besøgende.

Tabel 1. Oversigt over de vigtigste støttepunkter for friluftslivet

Støttepunkt for friluftslivet	Antal	Placering
Naturskole	1	Naturskolen, Bursø
Friluftsgård	1	Hejrede Friluftsgård, Hejrede
Fugletårne/skjul	4	Kidnakke (Maribo Sønderød), Hejrede Sø ved Pumpestationen, Hejrede Sø øst, Røgbølle Sø
Parkeringsplads/rasteplads	15	Fordelt over hele Naturparken
Borde-bænkefaciliteter	30	Fordelt over hele Naturparken
Primitiv overnatningsplads	4	Naturskolen: 3 shelters og teltlejr Bursø Hestehave (200 fra Naturskolen): 2 shelters Hejrede Friluftsgård: 3 shelters og teltlejr Græsningen ved Alsø: Teltlejr
Landgangssted for turbåd	5	Maribo Bursø Hestø Borgø Skelsnæs
Toilet	7	P-plads ved Nørresø Maribo Torv Forenden af Kajakklubbens klubhus Naturskolen Engestofte Hejrede Skelsnæs

Støttepunkterne fremgår af kortet "Naturpark Maribosøerne" (2007), der er vedlagt bagerst i Strategien.

I Naturparken ligger de to herregårde Engestofte og Søholt flot placeret i landskabet. Der er ikke offentlig adgang til herregårdene, men i tilknytning til Søholt findes et nyrestaureret haveanlæg, Barokhaven, der er åbent for publikum. Maribo by tilbyder besøgende en bred vifte af muligheder for indkøb, forplejning, overnatning og oplevelser. Blandt de bedst kendte er, Maribo Sø Camping, Hotel Maribo Søpark, Restaurant Bangs Have, Museumsbanen, Maribo Domkirke og Frilandsmuseet.

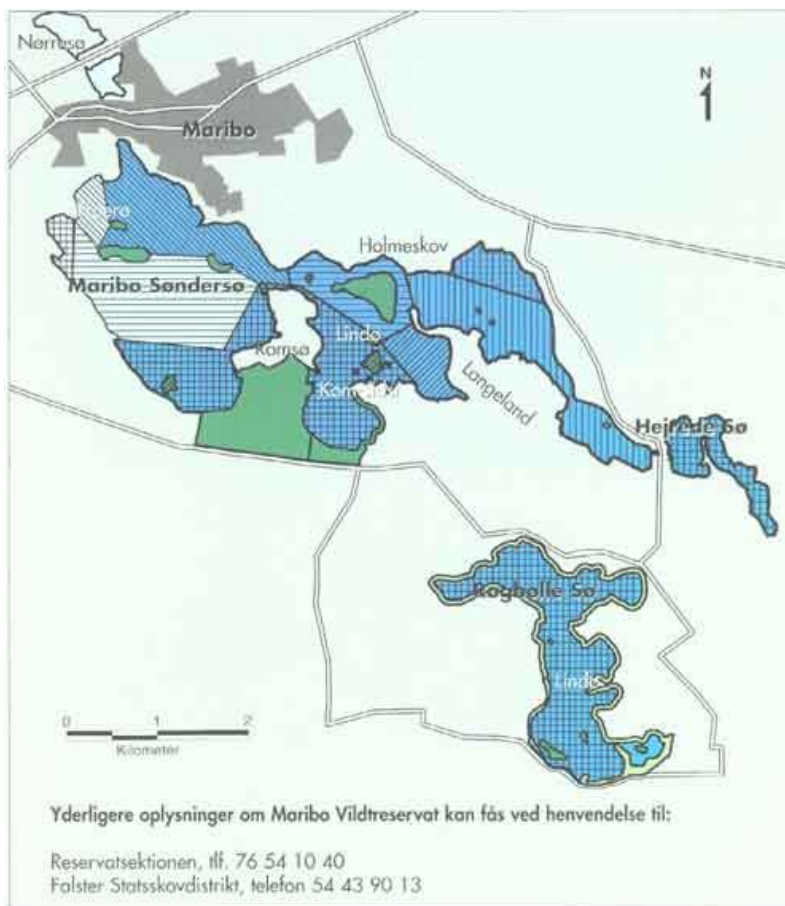
2. Ejendoms- og adgangsforhold

Naturpark Maribosøerne er for størstedelen privatejet. En enkelt lodsejer, Engestofte - Søholt Godser, ejer over halvdelen af arealet i Naturparken (ca. 2.700 ha). Nørresø og ca. 125 ha af skovene omkring Nørresø tilhører Knuthenborg Gods. Lolland og Guldborgsund kommuner ejer mindre arealer inden for Naturparken, blandt andet øerne Fruerød, Hestø og Præstø samt de bynære rekreative arealer ved Maribo.

Besøgende, der ikke er fra lokalområdet, kommer oftest i bil ad motorvejen og via Maribo. Andre kommer som deltagere på busture. Det er også muligt komme med toget til Maribo og derfra med offentlige busser eller lejede cykler til Naturparken.

Der er adgang til hele Naturparken via et net af kommunale veje (i alt ca. 50 km), private skovveje (i alt ca. 42 km) samt et net af vandre-, ride- og cykelruter. Især cykelruterne er en del af et større netværk, som rækker ud over parkens område. De private skove Storeskov, Bøgeskov, Kårup Vænger og Lysemose Skov kan udnyttes rekreativt efter naturbeskyttelseslovens generelle regler om almenhedens adgang til skove dvs. at man må gå og cykle på veje og stier mellem klokken 6 om morgenen og solnedgang. I den offentligt ejede skov ved Maribo må publikum færdes hele døgnet, også uden for veje og stier. I det åbne land sker færdsel på private markveje efter reglerne i såvel Naturbeskyttelsesloven og Lov om Mark- og Vejfred.

Færdsel på søerne reguleres ved et detaljeret regelsæt, der er en del af bekendtgørelsen i forbindelse med oprettelsen af Maribo Vildtreservat. Reguleringen af sejladsen tager udgangspunkt i frivillige aftaler fra 1984 og 1989, der tilgodeså såvel beskyttelsesbehov som behov for friluftaktiviteter. Sejlads i større omfang er begrænset til den vestlige del af Sønder sø op mod Maribo by, se kort herunder.

Færdsel	
	Sejlads forbudt hele året
	Motordrevet sejlads med mere end 7 knob, brætsejlads og sejlads fra 1. september til 4. juni forbudt
	Motordrevet sejlads med mere end 7 knob, brætsejlads og sejlads fra 1. marts til 4. juni forbudt
	Motordrevet sejlads med mere end 7 knob og brætsejlads forbudt
	Motordrevet sejlads med mere end 7 knob forbudt
	Færdsel forbudt fra 1. marts til 15. juli
Jagt	
	Jagt på vandfugle forbudt, jagt fra land/rørbevoksning tilladt
	Jagt på vandfugle forbudt
	Jagt på vandfugle tilladt 8 dage om året

Sejlads nærmere rørkanten end 50 m er forbudt i Maribo Sønder sø fra 1. marts til 4. juni. Følgende former for sejlads er dog undtaget:

- sejlads i forbindelse med Rosportsanlægget og
- sejlads fra et søafsnit til et andet gennem smalle passager

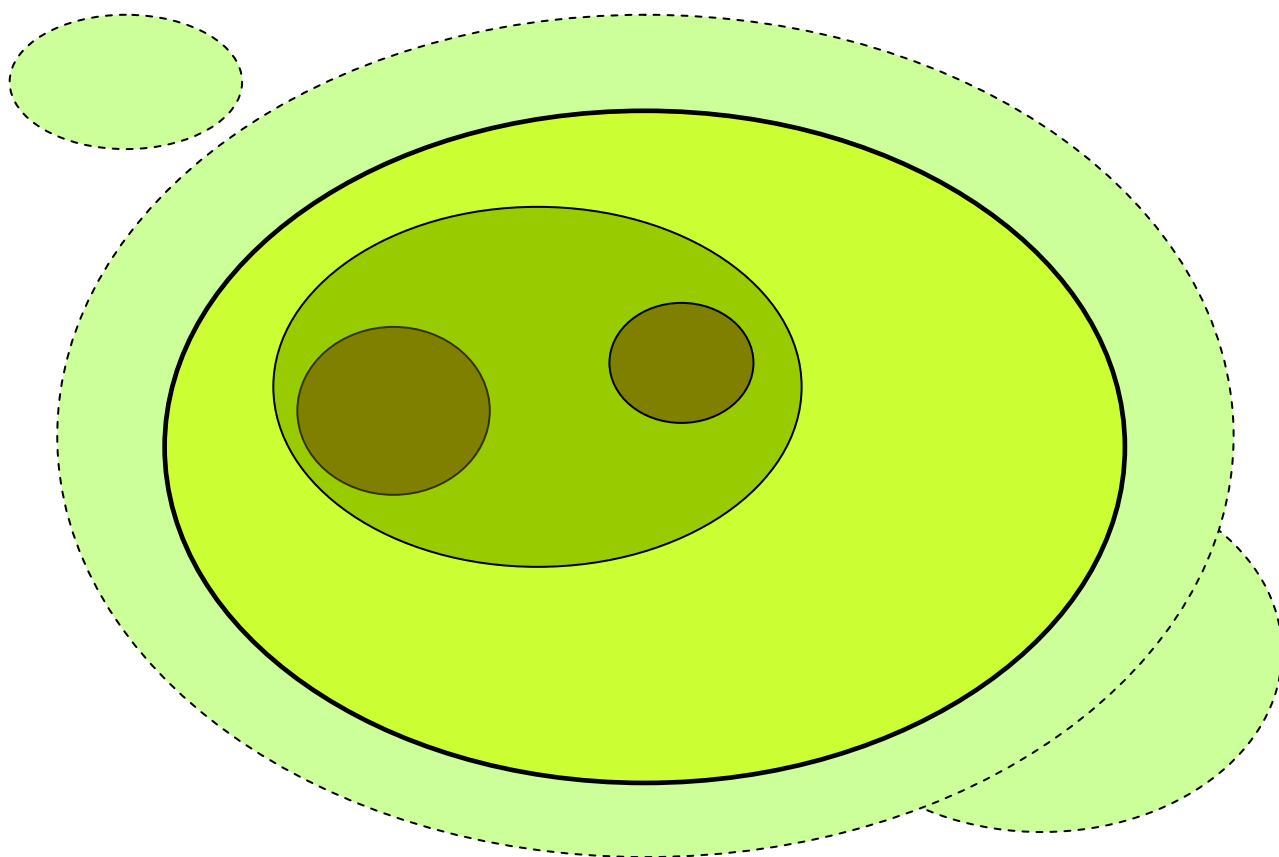
Kilde: Miljøministeriet, Naturstyrelsen

3. Juridisk grundlag og Naturparkens afgrænsning

3.1. Lovmæssige forhold

Naturparker i Danmark bliver udpeget lokalt og kræver ikke, som Nationalparker, en bekendtgørelse. Naturparkernes indhold og realisering er baseret på frivillighed, aktiv involvering af borgere, herunder lodsejere, interesse- og erhvervsorganisationer, samt engagement i de enkelte kommuner og i lokalbefolkningen i øvrigt. Naturparker etableres formelt via kommuneplanlægningen og har dermed et indirekte lovmæssigt ophæng. Naturparken har stort set stadig den afgrænsning, der blev foreslået i Bevaringsplanen fra 1991. Den gang blev der ikke taget endelig stilling til afgrænsningen omkring Nørresø. Nørresø og Lysemose Skov, der ejes af Knuthenborg Gods, er på nyere kort angivet som værende indenfor Naturparkens grænser. Det er vigtigt at understrege, at Naturparkens grænser (der i dag stort set følger kommunevejen rundt om søområdet) kun er ment som en foranstaltning der hjælper planlægning og formidling af området. Naturparken lægger ikke yderligere begrænsninger på arealanvendelsen end, hvad der foreskrives med fredningen, vildtreservatet, Natura 2000-udpegningen samt de mere generelle bestemmelser i lovene om skove, naturbeskyttelse og planlægning. Et diagram, der viser principperne for afgrænsninger i forbindelse med Naturparken, præsenteres nedenfor.

Principdiagram for udstrækning af regionale naturparker set i sammenhæng med benyttelse/beskyttelse samt samarbejdsrelationer.

- Områder, der kræver særlig beskyttelse (særlige beskyttelsesområder – indenfor NATURA 2000)
- Natura 2000-område, der indebærer en række restriktioner fra EU og Miljøministeriet, der også kan række udenfor området, hvis det er nødvendigt for at sikre beskyttelsen af naturen indenfor området
- Naturparkens udstrækning: Den alment accepterede udstrækning af naturparken. Omkring området er der et frivilligt samarbejde imellem alle involverede parter kommuner, grundejere, turistaktører, grønne organisationer m.v. om udvikling af naturparken m.h.t. benyttelse og beskyttelse.
- Interesseområder omkring naturparken. Det kan være omkring natursammenhænge, turisme udvikling, bosætning m.v., altså områder, hvor der i særlig grad skabes landskabsforbedringer gennem fælles tiltag, for at forene benyttelse og beskyttelse af natur- og landskabsværdier.

3.2. Beskyttelse

Området, hvor man nu finder Naturpark Maribosøerne, har en lang tradition for naturbeskyttelse og friluftsliv. Vildtpleje, opdræt og udsætning har i kombination med en stadig bearbejdning og forbedring af biotoper været en del af godsernes aktiviteter i århundreder. Brugerne har, for at tilgodese såvel beskyttelsesbehov som behov for friluftaktiviteter, indgået frivillige aftaler om begrænsninger for færdslen på Søndersø. Siden er Maribosøerne blevet et af de højest klassificerede naturområder i Danmark.

Fredning

Der blev i 1953 rejst en frednings sag af Danmarks Naturfredningsforening, og fredningen gennemførtes i 1957. Et enkelt mindre område var dog allerede blevet fredet i 1950. Fredningen omfatter cirka 1.195 ha arealer omkring Maribosøerne. Fredningen blev lavet på grund af områdets store skønhedsmæssige værdier, men også fordi det har en naturvidenskabelig interesse. Fredningen har til formål at bevare områderne nærmest søerne i den tilstand, de havde på det tidspunkt, fredningen blev gennemført. Et væsentligt element i fredningen er at bevare den frie udsigt over søområdet fra de omgivende veje og at sikre, at bebyggelse ikke kommer til at skæmme landskabets skønhed. I fredningen er det endvidere bestemt, at eksisterende løvskov ikke må erstattes med nåleskov, og at vilde krat og blandskov skal forny sig selv. Endvidere må udyrket jord ikke opdyrkes. Det er især engene, man har tænkt på med det sidstnævnte. Ved fredningen forsøgte man også at gennemføre en bestemmelse om, at søernes vandspejl ikke må sænkes, men loven gav ikke mulighed for dette. Fredningen udgør ca. 25% af naturparkens areal.

Natura 2000

Maribosøerne er det eneste søområde i Danmark, som er omfattet af Ramsar-konventionen, som er en international aftale om beskyttelse og bæredygtigt brug af vådområder med særlig betydning for fugle. Maribosøerne er Ramsar-område R24. Senere er området udpeget som EU-fuglebeskyttelsesområde (F87) og siden også som habitatområde (H156), der med en fællesbetegnelse kaldes Natura 2000-område 177. EU lovgivningen stiller specifikke krav til naturovervågning og forvaltning af Natura 2000-områder, så de naturtyper og arter, der lå til grund for udpegningen sikres gunstig bevaringsstatus eller bestandene genoprettes. Natura 2000-området, der er fuldstændigt sammenfaldende med Ramsar-området, dækker 38 km² og udgør således ca. 80 % af Naturparken.

Vildtreservat

I år 2000 blev Maribo vildtreservat oprettet ved en bekendtgørelse af Miljø- og Energiministeriet med det formål at sikre yngle-, raste- og fourageringsområder for vandfugle. Vildtreservatet omfatter Søndersø, Røgbølle Sø og Hejrede Sø inklusive øer og holme samt landarealer ved Dornæs/Søholt og omkring Røgbølle Sø. I reservatet gælder der særlige regler for jagt og færdsel. Maribo Vildtreservat er et af de reservater, der er blevet oprettet for at sikre fristeder hvor ynglende og trækkende vandfugle har fred til at raste og søge føde.

Naturbeskyttelseslov

I 1992 udvidedes mængden af naturtyper, der er beskyttet efter den naturbeskyttelseslov, der afløste den tidligere naturfredningslov. Det drejer sig om de såkaldte § 3 områder, hvor søer over 100 m², moser, enge og overdrev over 2.500 m² og udpegede vandløb er beskyttet mod ændringer i tilstanden. For eksempel må dræning, opdyrkning eller tilplantning ikke foretages uden forudgående dispensation. Med denne bestemmelse er næsten alle søer, vandløb, moser, enge og overdrev i Naturparken også omfattet af § 3 beskyttelsen.

Naturbeskyttelsesunion IUCN

Den internationale naturbeskyttelsesunion IUCN inddeler beskyttede naturområder i seks forskellige kategorier alt efter beskyttelsesniveauet og forvaltningen i området, hvor (I) er den mest uberørte natur. Naturpark Maribosøerne hører til i Kategori V - *Protected Landscape* (Fredet landskab), et område enten på landjorden eller i havet, hvor samspillet mellem mennesker og naturen over tid har skabt et særlig æstetisk, økologisk eller kulturel værdi. Det er ofte steder som besidder en høj grad af biologisk

diversitet, og beskyttelse af traditionelle driftsformer kan derfor være vital for opretholdelsen og udviklingen af denne type områder.

Der kan eventuelt argumenteres for at Naturpark Maribosøerne hører til i Kategori VI - *Managed Resource Protected Area*: Arealer der overvejende indeholder upåvirkede naturlige systemer, hvis biodiversitet gennem kontrol og styring forvaltes fremadrettet på en måde så naturværdier ikke går tabt, samtidigt med at der tillades en bæredygtig udnyttelse som dækker lokalsamfundenes behov.

Kulturlandskab

Naturpark Maribosøerne er overvejende et kulturlandskab med naturværdier, som er mere eller mindre betinget af kulturpåvirkninger. De landskabsmæssige værdier og de naturværdier, der ønskes bevaret og som er grundlaget for områdets turisme, findes her på grund af mennesker snarere end på trods mennesker. Det er et område hvor nogle mennesker lever af jordbrug, og hvor søernes vandstand er reguleret, og landskabets mosaik mellem skov og åbent land er menneskeskabt. Endvidere er Naturparken lille i internationalt perspektiv, f.eks. sammenlignet med naturparkerne i Tyskland. Det vil i alle tilfælde være nyttigt at indtænke det omgivende landskab, dets attraktioner og virksomheder i en bæredygtig turismestrategi.

3.3. Afgrænsning

Naturparkens udstrækning er skitseret på kort i kommuneplanerne, guiden "Naturpark Maribosøerne" fra 2006 og på foldekortet "Naturpark Maribosøerne" fra 2009 og er her næsten identisk med Natura 2000 udpegningen plus Nørresøområdet. I praksis opererer Naturparken med fleksible grænser. Naturparken åbner mange muligheder for udvikling og støtte til de aktiviteter, der foregår i parkens omgivelser, og der er derfor ingen grund til at indskrænke disse muligheder gennem en for stram afgrænsning af Naturparken.

4. Forvaltning (i relation til turisme)

Naturparken administreres af Lolland og Guldborgsund Kommuner i fællesskab. De to kommuner deler forvaltningsansvaret med Naturparkens lodsejere, hvoraf Engestofte - Søholt Godser som nævnt ejer mere end halvdelen af jord og søarealet. Også andre større godser og landbrugsejendomme forvalter dele af parken og de landskaber, der støder op til den. Endvidere har Naturstyrelsen tilsyns- og forvaltningsforpligtelser i relation til Natura 2000, vildreservat, søernes vandkvalitet og skoven, herunder udlægning af urørt skov.

De private lodsejere udfører pleje af landskaber og skove samt vedligeholder mange skov- og markveje, mens de to kommuner er ansvarlige for vedligeholdelsen af biveje, offentlige stier, rastepladser og andre friluftsfaciliteter i parken. Kommunerne har driftsafdelinger til at udføre deres arbejde eller aftaler med den private lodsejer, som er berørt. Formidlingen i Naturparken foretages af de to kommuners naturvejledere, hvoraf den naturvejleder, der er ansat på Naturskolen fungerer som kommunernes synlige kontaktperson i Naturparken.

Naturpark Maribosøerne er således underlagt en sammensat forvaltning, som sætter store krav til samarbejde, koordination, frivillige aftaler og velfungerende "forvaltningsredskaber", som f.eks. forvaltningsplaner, Brugerråd, naturovervågningsaftaler, zoneringsstiltag og frivillige aftaler om f.eks. græsning, udlæg af urørt skov, jagt og adgangs begrænsning mm.

4.1. Forvaltningsredskaber

Forvaltningsplaner

Allerede i 1989 nedsatte Storstrøms Amt en arbejdsgruppe til udarbejdelse af en bevaringsplan for Maribosøområdet. Gruppen skulle: Vurdere behovet for revision af fredningen; skabe grundlag for yderligere beskyttelse af dyre- og planteliv; skabe grundlag for bedre adgangsmuligheder; samt yde bidrag til udbuddet af muligheder for grøn turisme på Lolland. Bevaringsplanen for Naturpark Maribosøerne, der blev færdig i 1991, består af en rapport om de eksisterende forhold og en rapport med et handlingsprogram. Handlingsprogrammet fokuserede på:

- Revidering af fredningen
- Landskabspleje
- Stianlæg, cykelruter, p-pladser, fugletårne,
- Forbedre vandkvaliteten
- Hæve vandstanden i Hejrede sø
- Formidlingsindsats

Sårbarhedsplan

Bevaringsplanen har siden fungeret som en forvaltningsplan for Naturparken, og næsten alt i handlingsprogrammet er siden blevet gennemført i et bredt samarbejde rundt om søerne. Derfor blev det besluttet i repræsentantskabet for Naturpark Maribosøerne at lave en sårbarhedsplan i overensstemmelse med EUROPARCs anbefalinger, som også indeholder forslag til udvikling af friluftslivet. Sårbarhedsplanen lå klar i 2005. Formålet med sårbarhedsplanen er at vurdere naturens bæreevne i forhold til publikums brug af området, herunder den del som er mulig at styre direkte og indirekte via naturvejledningen. Der tænkes her både på guidede ture og andre grupper samt den indirekte formidling i form af infotavler, guidemateriale, hjemmeside, foldere, m.m..

Landskabsanalyse

Skov og Landskab, Københavns Universitet, har i samarbejde med Roskilde Universitet så sent som i 2009 gennemført en landskabsanalyse omkring Naturpark Maribosøerne baseret på landskabskaraktermetoden. Landskabskaraktermetoden anvendes til at beskrive et område ud fra dets naturgrundlag (terræn, jordtype osv.), kulturgrundlag (skov, landbrug osv.) og rumlige og visuelle fremtoning. Herudfra vurderes landskabernes kvalitet og sårbarhed samt de mål, der skal eller kan sættes for de forskellige landskaber.

Sårbarhedsplanen i kombination med handleplanen og landskabskarakteranalysen danner sammen med ad hoc aftaler mellem kommuner og ejere grundlaget for den nuværende forvaltning af Naturpark Maribosøerne.

Vandrammedirektiv

Danmark og de øvrige EU-medlemslande vedtog i 2000 det såkaldte vandrammedirektiv. Direktivet har som sit overordnede mål, at alt vand skal have "god tilstand" i år 2015. EU's Natura 2000-direktiver (fuglebeskyttelses- og habitatdirektiverne) forpligter Danmark til at gøre den nødvendige indsats for at sikre eller genoprette en række sjældne, truede eller karakteristiske naturtyper og arter. Derfor skal Danmark gennemføre en målrettet vandplanlægning. Vandplanerne indeholder konkrete miljømål for vandløb, søer, kystvande og grundvandsforekomster. Sideløbende med vandplanerne har vi i Danmark besluttet, at der også skal udarbejdes 6-årige planer for de såkaldte Natura 2000-områder. Natura 2000-planlægningen og vandplanlægningen skal koordineres i størst muligt omfang.

Naturplan

Et forslag til naturplan for Natura 2000-området Maribosøerne (2009-2015) og et forslag til vandplan for Hovedopland Smålandsfarvandet, der indeholder Maribosøerne og tilhørende afstrømningsområde, udarbejdet af Naturstyrelsen, har været i høring i foråret 2011. Natura 2000 planen indeholder et indsatsprogram. Når planene er endelig besluttet, skal kommunerne udarbejde tilhørende handleplaner, herunder vælge virkemidler og beskrive den konkrete forvaltning inden for rammerne af indsatsprogrammet. Denne strategi og den kommende handleplan for bæredygtig turisme vil sammen med de natur- og vandplaner (med opfølgende handleplaner) og den netop udførte landskabskarakteranalyse blive væsentlige bidrag til en ny samlet forvaltningsplan til afløsning af bevaringsplanen og den dertil knyttede sårbarhedsplan

Brugerråd

På foranledning af Lolland og Guldborgsund Kommuner blev der i 2008 oprettet et Brugerråd for Naturpark Maribosøerne for at sikre, at alle interessenter samarbejder om forvaltningen af parken, og at beslutninger så vidt muligt bliver baseret på en fælles forståelse og sker ud fra en rimelig afvejning af

relevante hensyn. Ved det stiftende repræsentantskabsmøde i Brugerrådet blev der valgt en bestyrelse, og et kommissorium blev vedtaget.

Kommissoriet definerer Brugerrådet som et samarbejdsforum for foreninger, organisationer, private virksomheder og offentlige myndigheder med interesse i natur, turisme, friluftsliv, kulturmiljø og historie på og omkring Maribosøerne. Formålet med samarbejdet er:

- At sikre og udvikle områdets store natur- og kulturhistoriske betydning og fremme formidling samt muligheder for natur- og kulturoplevelser på og omkring Maribo Søerne på en bæredygtig måde;
- At erhvervs- og fritidsinteresserede sikres bedst mulige vilkår for kommercielt og rekreativt at udnytte området under hensynstagen til at beskytte natur- og kulturmiljøet under gældende dansk samt EU lov om fredning og beskyttelse;
- At sikre et fælles offentlig/privat ejerskab til fortsat at udvikle og koordinere tiltag samt aktiviteter på og omkring Maribosøerne;
- At fungere rådgivende for Lolland og Guldborgsund Kommune inden for ovenstående formålsområder.

Naturovervågning

Tidligere havde Storstrøms Amt ansvaret for naturovervågningen i Naturpark Maribosøerne. Den sidste afrapportering Storstrøms Amt offentliggjorde som tilsynsmyndighed på Maribosøerne bestod af fire delrapporter. Dette naturovervågnings arbejde var af meget høj standard og delrapporten Maribosøerne Ynglefugle 2005, Status og udvikling siden 1977, der omhandler udviklingen i fuglelivet var uden sidestykke i Danmark. De tre andre delrapporter fra 2006 dækker miljøtilstandens udvikling og status siden 1989 for Søndersø og Nørresø, Røgbølle Sø samt Hejrede Sø vidner om meget grundig naturovervågning. En lang række af indikatorer for miljøtilstanden blev overvåget med korte intervaller fra mange naturovervågningsstationer.

Da amterne blev nedlagt, ophørte det meste af den tidligere naturovervågning. Den nuværende naturovervågning omfatter den naturovervågning, som EU kræver for Natura 2000-områder. Naturstyrelsen er ansvarlig for naturovervågningen af vandkvaliteten og de habitater og arter, der er med i udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området. Resultaterne kommunikeres ikke direkte videre til kommunerne eller til Naturparkens øvrige forvaltere eller Brugerråd, men er offentligt tilgængelige på nettet på Danmarks Miljøportal naturdata.dk. Maribosøerne bliver også dækket ved nogle af de landsdækkende og internationale fugletællinger, der arrangeres af Danmarks Miljøundersøgelser, f.eks. vandfugletællinger og gåsetællinger.

Frivillige naturinteresserede, især fuglefolk og botanikere, er involveret i en vis naturovervågning af dyr og planter, men denne naturovervågning sker på frivillig basis og er ikke formaliseret eller koordineret med parkens forvaltning, og der er derfor ikke sikret nogen kontinuitet eller respons på denne naturovervågning. Mange af resultaterne er offentligt tilgængelige på Naturbasen (fugleognatur.dk) og DOF-basen (dofbasen.dk). Naturparken har også sin egen hjemmeside (naturparkmaribo.dk) hvor lokale observationer af planter, svampe, dyr, fugle mm bliver samlet og videreformidlet.

Særlig adgangsbegrænsning

Guldborgsund Kommune arbejder på sammen med bl.a. lodsejer, Friluftsrådet, Naturstyrelsen og Dansk Ornitologisk Forening at regulere offentlighedens adgang til området omkring reden for det ynglende havørnepar. Danmarks Naturfredningsforening har tidligere indgået i det samarbejde og var repræsenteret i den gruppe som forhandlede sig til de regler, som indtil nu har været gældende for afspærringen af redeområdet i Bøgeskoven.

Frivillige aftaler (græsning, urørt skov m.m.)

Opretholdelse af enge og overdrev er en forudsætning for det rige plante og vandfugleliv. Der er indgået kortere eller længere græsnings- eller høslæts-aftaler på stort set alle enge og overdrev. Det drejer sig om aftaler om miljøvenligt jordbrug (MVJ-aftaler) mellem ejerne og Fødevarerministeriet.

I 2004 indgik Engestofte-Søholt Godser og Skov- og Naturstyrelsen, nu Naturstyrelsen, en aftale om at udlægge store dele af skovarealerne (ca. 350 ha) til såkaldt urørt skov. Det er Danmarks største aftale om naturskov og urørt skov. Maribo Kommune, nu Lolland Kommune, har frivilligt udlagt kommunal skov til urørt skov i vestenden af Søndersø og på de kommunalt ejede øer i Søndersø.

Naturstyrelsen har opkøbt størstedelen af arealerne i Lysebro Mose. Der har været indledende overvejelser omkring et forslag til et naturgenopretningsprojekt for Lysebro Mose og Hejrede Sø. Naturstyrelsen er også ejer af den østlige bred af Hejrede Sø.

5. Natur- og kulturværdier

Dette kapitel opsummerer de nuværende natur- og kulturhistoriske værdier i Naturparken og deres potentiale og eventuelle sårbarhed i forhold til turismeudvikling.

5.1. Landskabelige værdier

Maribosøerne omgives af et afvekslende landskab, hvor et storslået herregårdslandskab under de sammenlagte godser Engestofte og Søholt ligger mellem landsbyer og mange mindre ejendomme. Naturparken er karakteriseret ved et samspil mellem skov og åbne områder, skovmoser, åbne moser og græssede enge samt dyrkede marker med solitære ege. Landskabet er et såkaldt dødislandskab, der er dannet under afsmeltningen for over 10.000 år siden. Resultatet er et efter lollandske forhold meget kuperet terræn, som igen er baggrund for søernes meget fligede omrids og det faktum, at Søndersø er Danmarks ø-rigeste sø. Tilsammen et fantastisk varieret landskab, hvor man hele tiden oplever nye vinkler og udsigter. Søernes samlede areal er på over 1,140 ha. Søerne er alle lavvandede og står i forbindelse med hinanden og har afstrømning gennem Nørresø via Hunsåen. Søerne har stærk forbedret vandkvalitet i kraft af en koncentreret indsats for forbedringen af søens vandkvalitet gennem afskæring af spildevand til søerne, sikring af en stabil vandstand i søerne samt opfiskning af fredfisk og fredning af rovfisk.

Hejrede sø og Godsørenden (offentligt vandløb nr. 50 – tidligere amtsvandløb nr. 31L), som løber til i søens sydøstlige ende, er begge omfattet af vandløbsregulativ for Godsørenden, Hejrede sø af 10. januar 2000. I regulativet står følgende om Hejrede sø: Der eksisterer ikke et egentligt strømløb gennem søen. Søens vandspejlssænkning er tilladt til kote 7,69 m DNN om sommeren og til kote 8,19 m DNN om vinteren, og endvidere til kote 7,25 m DNN ved vedligeholdelsesarbejder i de til søen stødende kanaler, samt når forholdene kræver forskudspumpning ved forårstøbrud.

Vandløbsmyndigheden i Guldborgsund Kommune har opsat en vandstandsmåler i Hejrede sø med henblik på at følge vandstanden over året.

5.2. Planteliv

Naturpark Maribosøerne har meget at byde botanisk interesserede gæster på. De meget varierede naturgeografiske forhold omkring Maribosøerne kombineret med forholdsvis ekstensiv landbrugsdrift indebærer, at man finder mange plantearter, som er sjældne i Danmark. Området rummer både fattigkærs- og rigkærsvegetation samt indslag af typiske strandengsplanter på engene.

Da mange orkideer er knyttet til kalkrige skove, kær- og engområder, er der gode vækstbetingelser for mange forskellige orkideer ved Maribosøerne, da der her findes meget kalk i jorden. Sydøst for Maribo ligger Bøndersvig Enge der i botanisk henseende er en lille perle med ekstraordinært mange sjældne kalkelskende eng og kærplanter. Her er det muligt for besøgende at opleve et af de blomsterrige ekstremrigkær på tæt hold, da der er offentlig adgang til en del af området.

Søerne udgør Danmarks største naturligt næringsrige søer, hvor mange arter vandplanter er udbredt, bl.a. kransnålalger. Vandplanten stor najade har sit eneste danske voksested i Maribosøerne. Usædvanligt er også forekomsten af hængesæk flere steder i Søndersø. Oversigten over udpegningsgrundlaget for de forskellige habitatområder fra januar 2010 angiver vigtige orkidelokaliteter,

kalkrige moser med hvas avneknippe, skovbevoksede tørvemoser samt (aske- og ellemoser) ved vandløb, søer og væld.

5.3. Dyreliv

Søernes fugleliv herunder ørnene er parkens største natur-turistattraktioner. De nuværende adfærdsreguleringer for offentligheden på søerne og tilstødende arealer forhindrer forstyrrelse af ynglende fugle. Overtrædelser af bestemmelserne ses undtagelsesvis på aktive steder for friluftslivet. Synliggørelse af de eksisterende færdselsregler for brugere af området er den primære udfordring.

Maribosøernes unikke fugleliv, både hvad angår ynglende og rastende fugle, er blevet grundigt dokumenteret og er baggrund for, at området er blevet udpeget som EF-Fuglebeskyttelsesområde. Intet søområde i Danmark fremviser et mere rigt og varieret fugleliv. Dette skyldes mosaikken af lavvandede naturligt næringsrige søer, rørskove, enge, moser og gammel skov. En hel række ynglefugle har her et af deres vigtigste danske kerneområder. Det gælder rørdrum, toppet lappedykker, grågåås, knarand, rødhovedet and, taffeland, rørhøg og fjordterne. Havørnen, der både yngler og overvintrer i området er områdets mest spektakulære art og indgår i Naturparkens logo. Søerne har også stor betydning som rasteplass for trækfugle som grågåås, blisgåås, skeand, knarand, troidand, taffeland og lille skallesluger.

Fugleinteresserede kommer også langvejs fra i håb om at se rødhovedet and og drosselrørsanger, to arter der i Danmark kun yngler regelmæssigt ved Maribosøerne, og hvidøjjet and, der er en sjælden gæst i Danmark og som kun optræder nogenlunde regelmæssigt i Maribosøerne.

Den store vildtbestand omkring Maribosøerne er grundlag for godsernes udlejning af jagten. Der kan for eksempel skydes ca. 130 - 150 råbukke årligt. Engestofte-Søholt Godser udlejer desuden fiskeri på dagsbasis. Blandt lystfiskere går det for at være et af Danmarks bedste fiskevande for geddefiskeri. Derudover bliver der især fanget aborre, suder og brasen.

Naturpark Maribosøerne rummer en mangfoldig insektfauna. Hvis man besøger Søholtskovene på den rigtige tid af året er der gode chancer for at møde nogle af Danmarks største og sjældneste dagsommerfugle som kejserkåbe og hvid admiral.

Bortset fra fugle og fisk er områdets dyreliv stadig forholdsvis dårligt beskrevet.

5.4. Kulturhistoriske værdier

I tilgift til den rige natur gemmer Naturpark Maribosøerne også på en spændende kulturhistorie. Jagt, fiskeri og god landbrugsjord har lige siden stenalderen tiltrukket mennesker til at bosætte sig og udnytte området. Hele danmarkshistorien er repræsenteret i Naturparken og dens nærmeste omgivelser: På Worsaaes Ø fandt arkæologen J. J. A. Worsaae i 1859 de arkæologiske spor, der gav inspiration til opdeling af jæger og bondestenalder. Der er et væld af bronzealderhøje, middelalderlige voldsteder og klostre, godser og herregårdslandskaber, markante træknytter til udvikling af landsbyerne og købstædernes borgerskab, samt eksempler på tidlig industrialisering med jernstøberier, sukkerfabrikker, dampmøller og jernbane. I sommerperioden lægger turbåden "Anemonen" til ved Borgø, hvor de besøgende kan se Revshaleborg Voldsted. I tilknytning til Parks & Benefits har Roskilde Universitet udarbejdet et kort over kulturlandskabstyper i området omkring Naturpark Maribosøerne.

I forhold til turisme er de kulturhistoriske værdier generelt vel formidlet, men en del attraktioner kræver mere pleje, hvis de fortsat skal være synlige. En af områdets potentielt store turistattraktioner lever således en meget skjult tilværelse. Det drejer sig om Hejrede Vold, der er et af Danmarks største forsvarsværker. Anlægget, der er fra jernalderen, menes at have været en folkefæstning, hvor hele Midt- og Østlollands befolkning kunne søge tilflugt. En 350 m strækning af voldene er stadig synlig i skoven syd for Hejrede Sø.

Bilag 3. Eksisterende turisme og udviklingsmuligheder

Dette kapitel beskriver de nuværende forhold omkring turismen samt den sociale og økonomiske situation omkring Naturpark Maribosøerne. Endvidere opridses de udviklingsmuligheder, der kan vise sig i forbindelse med en kommende fast Femern Bælt-forbindelse samt muligheder for at miljøcertificere turismevirksomheder.

1. Sociale og økonomiske rammer for turisme og turismeudvikling

Lolland-Falster har nogle særlige sociale og økonomiske udfordringer. Maribosøerne ligger i et udkantsområde med mange ældre indbyggere sammenlignet med Danmark som helhed. Mangel på uddannelsesinstitutioner og begrænsede beskæftigelsesmuligheder betyder at mange unge fraflytter kommunerne og sjældent vender tilbage efter endt uddannelse. De lave huspriser tiltrækker lavindkomstfamilier og personer på overførselsindkomst, men giver også mulighed for "selvrealisering", og for at initiativrige iværksættere tiltrækkes.

Klimakommune

Lolland Kommune er en af Danmarks førende "klimakommuner" med mange initiativer inden for miljørigtig energiudvikling og klimatilpasning. Klimakommunerne satser på at tage rollen "Danmarks grønne lokomotiv", der skal være med til at sikre storbyerne en klimarigtig energiforsyning. Lolland Kommune tiltrækker allerede stor opmærksomhed og studiebesøg, fordi kommunen fra starten har formået at kombinere en erhvervspolitisk satsning på grøn energiteknologi med ønsket om at skabe vækst, erhvervsliv og arbejdspladser i kommunen. Naturparken kan være med til at styrke den grønne profil og kan bidrage til at skabe større turistindtægter og dermed arbejdspladser gennem branding af søerne som en grøn turistdestination.

Naturpark Maribosøerne

En del huse i og omkring Naturparken står i dag tomme og i mere eller mindre dårlig stand, hvilket kan være et turismæssigt problem i det ellers naturskønne landskab. Her kæmper ejere og ejendomsrådgivere med Lollands image som udkantsområde. Der arbejdes for øjeblikket på en samlet indsats i det åbne land omkring de tomme huse bl.a. en øget mulighed for at anvende husene til fritidsformål. En styrkelse af Naturpark Maribosøernes image som et spændende, attraktivt og naturskønt sted vil forhåbentlig også have en afsmittende effekt på hussalg, markedspriser og udlejningsmuligheder.

Godsstrukturen indenfor Naturpark Maribosøerne

Engestoftes-Søholt Gods har en særlig stilling som ejer af betydelige arealer i Naturparken og som landskabsforvalter. Godset kombinerer landbrug, skovbrug, jagt og fiskeri, boligudlejning mv. som en flersidig landskabsudnyttelse af meget stor betydning for Naturparken.

Sundhed og friluftsliv

Det er alment erfaret og videnskabeligt dokumenteret, at ophold, oplevelser og aktiviteter i naturen har stor indflydelse på fysisk og psykisk velbefindende. Internationalt og nationalt søger turisterne også i stadig større udstrækning oplevelser med en sundhedsprofil i naturen.

Naturpark Maribosøerne har i dag mange tilbud om aktiviteter og sanseoplevelser. Det være sig fra cykel, vandre, ride og sejlmuligheder over sanseoplevelser i naturskolen, til fysisk træning på sundhedspladsen ved sundhedscenteret i direkte tilknytning til søen. Facetten af muligheder skal i fremtiden være større også med tilbud til forskellige grupper af handikappede.

Der er også lokalt i høj grad brug for gode og nemme muligheder for at motionere og opleve naturen, da befolkningens sundhedsprofil i Lolland og Guldborgsund kommuner ligger på den forkerte side af landsgennemsnittet og præget af mange livsstilssygdomme. Adgangen fra Maribo By og de omkringliggende landsbyer skal være så nem og enkel som mulig, og mulighederne for at bruge naturparken skal være mere kendt.

2. Tilgængelighed og turismefaciliteter

I alt er der registreret 55 overnatningssteder og 100 spisesteder indenfor 15 km's afstand af Naturparken. Hovedparten af disse er placeret i Maribo by eller nærliggende byer, hvor også de fleste andre "turisme services" (busselskab, cykel- og bådleje, indkøbsmuligheder m.m.) ligger. Faktisk er der inden for selve Naturparken kun tre Bed and Breakfast, fire lejrpladser med shelters og et enkelt sted, hvor man kan købe en kop kaffe (Hejrede Friluftsgård). Hertil kommer Engestoftes overnatnings- og bospisningsmuligheder i tilknytning til den omfattende turistvirksomhed indenfor jagt og lystfiskeri. Til gengæld ligger der mange attraktioner og støttepunkter for friluftslivet, både hvad angår natur, kulturhistorie og kreative tiltag, i selve naturparken eller dennes nære omegn.

Motorvejen der forbinder København og Rødby Havn passerer Maribo. Der er også gode tog- og busforbindelser til Maribo både nordfra og sydfra. Vil man derimod videre fra Maribo rundt i Naturparken med offentlig transport kniber det mere, især i weekenderne. Her er kun ganske få busser, som først og fremmest er afstemt efter at fungere som skolebusser. De eneste realistiske alternativer til bilen for transport rundt i området er at gå eller cykle. De fleste besøgende ankommer i bil og forsætter i bil eller undtagelsesvis på medbragte cykler eller heste rundt i Naturparken. Andre kommer som deltagere på busture. Både campingpladsen og naturvejlederen rapporterer om et stigende antal cykelturister i Naturparken. Naturparken har et netværk af cykelstier, og der er god skiltning for cyklister på de mange små kommuneveje, skovvejene og de etablerede cykelstier. Cykler udlejes på turistkontoret. Der er mulighed for at leje kanoer.

3. Besøgstal og bæreevne

3.1. Besøgstal

I dag er turismen på Lolland-Falster præget af nogle få store og mange mindre aktører. De "almindelige turister" besøger primært Knuthenborg Safaripark, Lalandia og Middelaldercentret, der tilsammen har godt 1 million besøgende årligt. De andre attraktioner har langt lavere besøgstal, men flere har et stort potentiale – enten i eget regi eller som en udvidelse af besøgene til de ovennævnte store "turistfyrtårne".

Naturpark Maribosøerne er en af disse andre attraktioner. Andre danske områder med tilsvarende gode adgangsforhold og store naturværdier er langt bedre kendt i den brede befolkning. Det rekreative potentiale er stort, men der er relativt få turister og faciliteter. Især de naturmæssigt mest interessante områder har kun få besøgende, mens områderne nær Maribo er mere velbesøgte af såvel lokale som tilrejsende. Der eksisterer ikke nogen samlet oversigt over besøgstallet, men nedenstående tal kan give en indikation:

- Passagerer med turbåden Anemonen: Ca. 6.000 passagerer pr. år (65 passagerer pr. bådture);
- Besøg på naturskolen: ca. 1.300 pr. år (2010-tal);
- Deltagere i guidede ture med naturvejledning: 1.005 personer (2010-tal);
- Cyklende og gående på stien Naturskolen-Kidnakken: Ca. 35.000, (2009-tal - gengangere kan forekomme);
- Besøg i barokhaven (lige åbnet): 11,2 besøg pr. dag: skønnet forventeligt årligt besøg: 3.000 - 6.000;
- Overnatninger på Maribo Camping: 30.000-32.000 overnatninger årligt;
- Hotel og vandrehjemsovernatninger i Maribo By: max. 50.000 pr. år (turistkontorets vurdering)
- Solgte jagt og eller fiskeridage (Engestofte - Søholt Godser): 200 årligt;
- Besøg på frilandsmuseet: 21.000 i 2008 ifølge maribo2010.dk;
- Besøgende på Hejrede friluftsgård: omkring 3.000 besøgende årligt, hvoraf næsten halvdelen er deltagere på Friluftsgårdens arrangementer;
- Roklub, Kajakklub og Bådelaug: Maribo Roklub har ca. 180 medlemmer heraf er ca. halvdelen aktive roere. Maribo Kajakklub tæller i dag ca. 170 aktive og ca. 40 passive medlemmer. Bådelaug har 100 aktive medlemmer og 37 passive medlemmer.

Alle Anemonens passagerer, naturskolens gæster, de besøgende på Hejrede Friluftsgård samt jagt og fiskelejerne er direkte besøgende i Naturparken. Hvor meget Naturparken betyder for tilstrømningen af gæster til campingpladsen og de andre overnatningssteder i parken og dens omegn vides endnu ikke. Mange endagsbesøg i parken (f.eks. til fugletårnene eller til en skovtur) registreres ikke nogen steder.

Den daglige færdsel i Naturparken er ret begrænset, bortset fra i Maribos umiddelbare nærhed. Parkens vej- og stinet har kapacitet til en øgning af turiststrømmen. Dog vil en kraftig øgning af bus- og bilturismen på de smalle veje kunne skabe trafikale problemer og konflikter med cykel- og vandreturismen. De fleste rastepladser i Naturparken er små og bliver hurtigt fyldt. Nogle steder parkerer bilisterne i dag blot i vejkanterne uden at bruge de befæstede p-pladser. En stor stigning i antallet af biler i Naturparken er ikke forenelig med de nuværende veje og parkeringsmuligheder.

Lokale Bed & Breakfast, vandrehjem og hoteller rapporterer om uudnyttet kapacitet, mens naturskolen og campingpladsen er fuldt booket i sæsonen.

3.2. Kategorier af besøgende

De nuværende besøgende til Naturpark Maribosøerne kan meget groft opdeles i følgende 6 kategorier:

1. Fokuserede naturturister, hvoraf fuglekikkerne udgør et særligt og stort segment;
2. Endagsturisterne, der kommer for en søndagstur, en god naturoplevelse på egen hånd eller på guidede ture og arrangementer med naturvejleder eller med Anemonen. Busudflugter, især med ældre mennesker, har ofte Naturpark Maribosøerne som en del af deres program;
3. Daglige lokale brugere (ro- og kajakroere, bådelaugets medlemmer, husejerne i og ved Naturparken, lokale ornitologer, motionsløbere, lystfiskere, ryttere og hundeejere);
4. Aktivitetsbaserede flerdages turister, som benytter cykelstier, vandrestier, rideruter og shelters, Hejrede Friluftsgård, naturskole, campingplads, vandrehjem eller hotel;
5. Eksklusive jagt- og fisketurister, som køber en eller flere dages jagt eller fiskeret på Engestofte-Søholt Godser;
6. Besøgende på gennemrejse, ferieophold andet steds på Lolland-Falster, til konference på Hotel Maribo Søpark i Maribo eller besøgende til en af Maribos festivaler (jazz, rock), rosportsarrangementer, eller andre lokale arrangementer.

Kategori 1. Naturturisterne tager som oftest direkte til søerne, fugletårnene og de store områder udlagt til urørt skov. De kommer for naturoplevelsen og stiller ikke større krav til faciliteter; dog værdsættes fugletårne, skjul og afmærkede stier. Denne kategori af besøgende har hyppigt mad og drikke med og lægger ikke mange penge lokalt – til gengæld bidrager de til at udbrede et positivt image af området blandt deres netværk. Da opretholdelsen af naturværdien er af afgørende betydning for deres oplevelse kan det forventes, at der vil være en del i denne gruppe, som godt vil støtte naturpleje og forvaltning, f.eks. ved medlemskab af en støtte- eller venneforening.

Kategori 2. Endagsturisterne kommer både fra nærområdet og fra Sjælland (København). De besøger typisk frilandsmuseet, tager en tur med Anemonen og/eller kører en biltur rundt i området og standser ved en eller flere rastepladser og attraktioner f.eks. ved Hejrede Friluftsgård. Denne gruppe betaler gerne for en oplevelse (f.eks. bådtur eller adgangsbillet til barokhaven) og sætter pris på organiserede rastepladser, toiletfaciliteter, og gerne ekstra faciliteter for ældre eller handicappede besøgende.

Kategori 3. De daglige brugere er et vigtigt segment af Naturparkens besøgende. Det er et ønske, at Naturparken skal bidrage til mere friluftsliv og sundhed blandt områdets beboere, og det er vigtigt, at en eventuel turismeudvikling ikke forringer oplevelsen for de lokale brugere. Flere i denne kategori kan tænkes at have bosat sig i området, f.eks. som efterlønnere og pensionister, på grund af Naturparkens tilbud og synliggørelse af natur- og kulturværdier. De lokale brugere opfylder også en "opsynsfunktion" i Naturparkens forvaltning gennem deres blotte tilstedeværelse og ved at melde tilbage om muligt hærværk, behov for oprydning, renovering af stier eller rydning af generende opvækst.

Kategori 4. De aktivitetsbaserede flerdagesturister er f.eks. cykel-, vandre- og rideturister, som overnatter i shelters, på campingplads, på vandrehjem, i Bed & Breakfast eller på hotel, samt

skoleklasser og andre på naturskolen. Denne kategori har en besøgsform der generelt passer godt til Naturparken. De ødelægger sjældent naturværdierne og oplevelsesværdien for andre besøgende, og de bruger penge i lokalområdet. Skoleklasserne bruger måske ikke så mange penge, men Naturparken bliver let en del af deres identitet. Skolebørnene, der har besøgt Naturparken, vil senere trække deres forældre med og de vil søge tilbage til igen og igen, også når de en gang selv har fået børn og flere penge i lommerne.

Kategori 5. Engestofte-Søholt Godser udlejer et meget begrænset antal jagter og fiskerbåde (ca. 200 personer på årsbasis). Dette er en selektiv lille gruppe besøgende, til gengæld er det pengestærke folk som ofte i tillæg til den høje jagtleje lægger mange penge i lokale hoteller og restauranter. Derved giver denne lille gruppe et økonomisk tilsud til området, der kan måle sig med de største andre turistaktiviteter i området. De er en afgørende indtægtskilde for godset og derfor en af godsets incitamenter til at prioritere natur og naturbeskyttelse højt.

Kategori 6. Mange turister besøger Naturparken eller Maribo som et stop på vejen til eller fra færgen til Tyskland, hvis de er på ferie andetsteds på Lolland-Falster, hvis de er til konference eller kursus i Maribo, eller som besøgende på en af Maribos mange festivaler (jazz, rock), sejlstævner eller andre arrangementer. Erfaringen viser, at en del ferie- og festivalgæster bliver længere eller beslutter at komme igen, når de opdager Naturparkens kvaliteter.

4. Aktører inden for turisme og markedsføring

Maribosøerne har alle de facetter der skal til: Overnatningssteder, attraktioner (natur- og menneskeskabte) anden infrastruktur, for at turister kan få en oplevelse. Turismen inden for parken styres ikke af en enkelt organisation, men af en række organisationer og private aktører: Kommunerne, Maribo Turistkontor, Visit Lolland, godserne, hoteller, Bed & Breakfast, campingpladsen, mm. Alle disse aktører vil med fordel kunne have Naturpark Maribosøerne som en fælles platform til markedsføring af området, og kunne udbyde aktiviteter under et fælles "brand".

5. Information og formidling

Besøgende har mulighed for at få en grundig orientering om Naturparken fra en gennemarbejdet guidebog, der dog kun findes på dansk. Desuden findes der detaljeret foldekort, jf. vedlagte Naturpark kort bagerst i rapporten, der er udarbejdet med særligt henblik på besøgende. Guidebog og kort sælges bl.a. fra Maribo Turistkontor, Hotel Maribo Søpark og Frilandsmuseet. En folder om naturskovsområdet uddeles bl.a. fra folderstativer ved indgangen til området udlagt til urørt skov. Der bliver i den nye turistguide "Maribo og omegn – guide for Midtjylland" indsat tekst og fotos med reklame for Naturpark Maribosøerne. Endvidere kan der fås detaljerede oplysninger om naturparken på www.friluftsguiden.dk.

Turistkontoret har et meget stort sortiment af foldere og andet oplysningsmateriale om enhver turistservice og attraktion på og omkring Lolland-Falster. Omkring halvdelen af materialet nævner Naturparken, men ligeså meget materiale ignorerer Naturparken, selvom de generelt roser Lolland-Falsters natur.

Naturskolen og Hejrede Friluftsgård er centrale støttepunkter i formidlingen af Naturparken, både i deres aktiviteter og ved opsatte udstillingsplancher. Der er ikke noget egentligt velkomstcenter eller lignende, hvor besøgende kan få en grundigere introduktion til Naturparken.

Naturparken har sin egen hjemmeside naturparkmaribo.dk, der er let tilgængelig, velfungerende og vel besøgt. Hjemmesiderne VisitLolland-Falster.com og engestofte.dk indeholder også en præsentation af Naturparken. Naturparken omtales og promoveres på talrige andre dansksprogede hjemmesider og enkelte tysksprogede. Desuden præsenteres Naturparken på engelsk på parksandbenefits.net og omtales på europarc.org.

Der er mulighed for at det eksisterende informationsmateriale kan suppleres med ny teknologi, f.eks. kan formidling med brug af GPS og Bluetooth formidling blive relevant. Den nye teknologi kan åbne for nye muligheder og tiltrække unge mennesker, der ellers ikke deltager i aktiviteter og arrangementer.

6. Nuværende strategi for turisme – og sammenhæng med kommunernes overordnede turisme strategi

Der er ikke tidligere lavet en specifik strategi for turisme i Naturpark Maribosøerne. Storstrøms Amt bevaringsplan for Maribosøerne med tilhørende handlingsprogram indeholder en gennemgang af forholdene for friluftslivet – adgangsforhold, støttepunkter og forhold omkring sejlads.

Sårbarhedsplanen vurderer naturens bæreevne i forhold til publikums brug af området, herunder den del som er mulig at styre direkte og indirekte via guidede ture og andre grupper samt den indirekte formidling i form af infotavler, guidemateriale, hjemmeside, foldere.

De forskellige aktører har forskellige strategiske mål for naturparker. Begge kommuner er enige om en målsætning, der understreger, at Naturparker skal sikre og forbedre natur-, kultur-, og landskabsværdier, samt mulighederne for undervisning og friluftsliv. Naturparker skal være med til at øge interessen for friluftsliv som en del af det sundhedsfremmende arbejde. Parken søges også at bidrage til den regionale økonomi gennem understøttelse af erhverv og turisme.

7. Generelle trends inden for turismeudvikling

Naturturisme er et af de hurtigste voksende segmenter inden for turismeudvikling. Der er en generel trend i at være aktiv og få en ferie med en oplevelse. Det har turisme-industrien i Danmark allerede set og bl.a. via Aktiv Danmark er der udarbejdet koncepter for cykelferie, lystfiskeri, golf, gastronomi, vandreferie og wellness. Det inkluderer, at der er mulighed for, at virksomhederne kan samarbejde om markedsføring inden for de enkelte områder, blandt andet med brug af en kvalitetsmærkeordning. Længe har weekendturisme være et vigtigt segment for f.eks. storbymennesker. Denne trend kan sagtens skifte og også inkludere en naturoplevelse. Maribosøerne, med deres nære beliggenhed til København, har mulighed for at kapitalisere på denne udvikling.

8. Mærkeordninger

Danmark har ikke et fælles nationalt system for mærkning af turismevirksomheder. Det er op til hver enkelt brancheorganisation, eller den enkelte virksomhed, hvad de gør. De krav, som er i de danske systemer er gode, og ligger op ad, hvad andre laver i branchen internationalt. Der ville være meget vundet ved, at virksomhederne i højere grad blev engageret i mærkningsordningerne, og ved at disse i højere grad blev standardiserede, såvel nationalt som internationalt.

De vigtigste miljørelaterede mærkeordninger er:

Grønne Diplomer er Energitjenestens mærkningsordning, hvor en lang række små og mellem store aktører kan få tildelt et grønt diplom, hvis de opfylder en række krav. Mærkningsordningen retter sig især mod frisører, butikker, institutioner, bilværksteder, kontorer i almindelighed, boliger og kirker. (energitjenesten.dk);

Mærk din Økologi er et mærke til restauranter, cafeterier, caféer, institutionskøkkener, kantiner, dinér-transportable samt take-aways. Det er et samarbejde med Fødevarestyrelsen og Økologisk Landsforening, og mærket fås i tre gradueringer; Guld (90-100 % økologi), Sølv (60-90 % økologi) samt bronze (30-60 % økologi). (økologiske-spisemærke.dk);

Det nordiske Svanen og EU Blomsten er to miljømærker i offentligt regi, hvor producenter kan få miljømærket alle mulige forskellige produkter. Det er internationale mærker, som stiller krav til de enkelte virksomheders miljøpolitik. Den største forskel mellem Blomsten og Svanen er, at de udspringer af to forskellige instanser og dækker forskellige markeder. Mål og miljøkrav er stort set ens. (ecolabel.dk);

Den Grønne Nøgle er turismens internationale miljømærke og dækker over en del aktiviteter, som aktivt kan medvirke til at sikre en bæredygtig destination. Deres kriterier dækker hoteller, vandrehjem, campingpladser, udlejningsbureauer, og udlejningshuse, mm. (dengroennenoeogle.dk).

Der findes flere andre vigtige mærkeordninger der ikke specielt er miljørelaterede, men alligevel kan have interesse for turismevirksomheder omkring Naturpark Maribosøerne: "Aktiv Danmark" har mærkeordninger for kvalitet af cykelferie, lystfiskeri, golf, gastronomi, vandreferie og wellness; Campingrådet står for en mærkeordning for campingpladser; Horesta står for den stjerneklassifikation af hoteller der også findes i andre lande; Landsforeningen for Landboturisme har et kvalitetssystem for bondegårdsferier; Danske Turist Attraktioner har en mærkeordning med stjerner for turistattraktioner. Klassificering sker på grundlag af en uafhængig vurdering af turistattraktionens oplevelsestilbud, service og fysiske faciliteter og lægger størst vægt på oplevelsen såsom atmosfære og stemning, variation, kulturel værdi og originalitet samt formidling.

9. Betydningen af den kommende faste Femern Bælt forbindelse

I 2020 vil man kunne køre bil og tog under det 19 km brede Femern Bælt. Femern A/S står for at bygge den faste forbindelse. Det er besluttet, at forbindelsen skal være en tunnel. Femern Bælt forbindelsen forventes at få meget stor betydning for udviklingen i og omkring Lolland og Guldborgsund Kommuner. Trafikkorridoren åbner nye muligheder for Lolland-Falster. Lolland og Guldborgsund Kommuner arbejder tæt sammen med Fonden Femern Belt Development, Transportministeriet og Femern Bælt A/S samt andre centrale aktører om et ønskescenario, der ikke bare giver en effektiv trafikforbindelse, men som også giver vækst og udvikling på Lolland, Falster og Sjælland. Fonden Femern Belt Development har nedsat en fokusgruppe, der bl.a. skal udarbejde forslag til et image, der kan tiltrække turisme, bosætning og erhverv og forslag til, hvordan turismen kan "gå hånd i hånd" med anlæg af den faste forbindelse over Femern Bælt. Det er oplagt, at der skal arbejdes på at tænke Naturpark Maribosøerne ind i fokusgruppens arbejde.

Den kommende Femern Bæltforbindelse bliver placeret mellem storbyområderne Hamburg og København/Malmø. Når fremtidens trafikanter passerer Femern Bæltet fra syd, er det ikke kun Lolland, de ankommer til. Det er det første møde med Skandinavien – Porten til Skandinavien. Derfor er det oplagt, at der i området ved ankomsten over Femern Bælt er et informations- og formidlingscenter med oplysninger om Lolland-Falster, om Region Sjælland samt om Øresundsregionen og Skandinavien i øvrigt, det såkaldte Gateway North.

Bilag 4. Strategisk analyse

1. Brugeranalyse

Nedenstående brugeranalyse er baseret på en række personlige interview med repræsentanter fra forskellige brugergrupper og forvaltningsmyndigheder. Under interviewene redegjorde brugerne for deres syn på udviklingen i Naturparken til dato, samt for hvilke udfordringer og muligheder de ser for udviklingen af bæredygtig turisme i Naturparken. Nedenfor præsenteres resultatet af en nærmere undersøgelse af indsamlede data.

Bruger/ Forvaltningsgruppe	Holdning til turisme – og hvordan den gøres mere bæredygtig	Opfattelse af mulighed for indflydelse på forvaltning og udnyttelse	Særlige ønsker til udvikling af bæredygtig turisme	Problemer/konflikter i relation til bæredygtig turisme	Mulige fordele ved bæredygtig turisme
Lodsejere	<ul style="list-style-type: none"> - Ser stort potentiale for øget turisme - Gerne flere organiserede ture - Et velkomstcenter ville kunne give samlet information - Jagt og fisketurisme er bæredygtigt og indbringende, også for hoteller og restauranter i området 	<ul style="list-style-type: none"> - Forvaltning bør besluttes i et organ for de, som har forvaltningsansvar - Brugere kan komme med anbefalinger via Brugerrådet 	<ul style="list-style-type: none"> - Ønsker mindst en naturformidler/park-repræsentant på fuld tid - Bedre information kan bidrage til at aftaler overholdes/respekteres (velkomstcenter, bedre skiltning og kort) - Øget bilturisme vil stille krav til parkerings-faciliteter ved rastepladser 	<ul style="list-style-type: none"> - Nogle grønne organisationer mangler forståelse for landbrug som langsigtet erhverv - Hvis zoneringsaftaler og adgangsrettigheder ikke overholdes, begrænses jagt- og fisketurismen - Parkens afgrænsning er ikke aftalt med ejerne – usikkerhed om, hvad det vil betyde på langt sigt (frygt for begrænsninger i råderet) - Ingen kvalificeret regelmæssig måling af vandkvalitet 	<ul style="list-style-type: none"> - Salg af jagt og fiskeri - Udlejning af sommerhuse - Mulighed for markedsføring af egne lokale produkter og entre til egne attraktioner (f.eks. Barokhaven)
Myndigheder med forvaltningsansvar (Kommuner, Naturstyrelsen, Storstrøm Statskovbruget)	<ul style="list-style-type: none"> - Stort potentiale for bæredygtig turisme - Vision om at skabe større turismecenter, Gateway North 	<ul style="list-style-type: none"> - Godt samarbejde mellem de to kommuner - Koordinering af planlægning med Naturstyrelsen Storstrøm - Mulighed for støtteforening 	<ul style="list-style-type: none"> - Sats på cykelturisme - Sats på 3 målgrupper: <ul style="list-style-type: none"> - "Nærturisme" - Sjælland og København - Nyt marked via Femern Bælt forbindelsen 	<ul style="list-style-type: none"> - Stort koordineringsarbejde (mange aktører/ "forvaltere") - Begrænsede ressourcer til information og vedligehold/nyanlæg - Uvished om udnyttelsen af statens arealer - Naturstyrelsen Storstrøms naturovervågning ikke gearret til lokal forvaltning 	<ul style="list-style-type: none"> - Naturparken kan hjælpe til at "sælge" Lolland-Falster og tiltrække/ fastholde både turister og fastboende til området
Natur og miljøorganisationer (DN, DOF etc.)	<ul style="list-style-type: none"> - Ser mulighed for at tiltrække flere besøgende uden at det går ud over de store naturværdier 	<ul style="list-style-type: none"> - Godt med Brugerråd, men for få møder - Brugerrådet opfattes af mange mest som et organ hvor kommunerne kan orientere om tiltag. Bør være mere aktivt 	<ul style="list-style-type: none"> - Bedre lokale observationer af naturværdier og besøgendes indvirkning på naturen - Velkomstcenter - Bedre vedligeholdelse af bynære arealer/søbred - Behov for kommunens naturformidler som "opsynsmand" 	<ul style="list-style-type: none"> - Svingende vandstand i Hejrede sø - Ingen måling af vandkvaliteten i Søndersø - Dårlig tekst på skilt ved lukning af Dornæs - Usikkerhed på om fredningen er tilstrækkelig 	<ul style="list-style-type: none"> - Mulighed for at tiltrække folk til caretaker gruppe - Mulighed for at bruge Brugerrådet som forum for lokale observationer
Friluftorganisationer: Friluftsrådet, lystfiskerne, ro- og kajakklub, ryttere	<ul style="list-style-type: none"> - Ser stort potentiale, især for cykelturisme og "vandturisme" 	<ul style="list-style-type: none"> - Godt med Brugerråd, men for få møder - Brugerrådet opfattes af flere mest som et organ hvor kommunerne kan orientere om tiltag 	<ul style="list-style-type: none"> - Ønske om flere shelters, gerne på øer - Mere information, naturformidling og et velkomstcenter - Behov for tiltag for handicappede - Information om og forbedring af faciliteter i forbindelse med ruter 	<ul style="list-style-type: none"> - Mangler kort med søregler - Mangel på offentlig transport rundt i området 	<ul style="list-style-type: none"> - Forbedrede muligheder for friluftsliv - Tiltrækning af rostævner og andre vand-aktiviteter
Turisme	<ul style="list-style-type: none"> - Stort potentiale 	<ul style="list-style-type: none"> - Godt med 	<ul style="list-style-type: none"> - Ønsker flere organiserede 	<ul style="list-style-type: none"> - Mangel på service-tilbud 	<ul style="list-style-type: none"> - Flere gæster,

aktører (hoteller, B&B, turistkontor, camping-plads)	for cykelturisme, sejlads og familieturisme - Mulighed for at have B&B med cafe - Øget bæredygtighed: Cykelturisme og certificering	Brugerråd, men for inaktivt. - Mulighed for oprettelse af støtteforening	ture/aktiviteter knyttet til parken (Anemonen, organiseret kajak mm) - Mere fast naturformidling - Informationscenter - Naturlegeplads - Behov for bedre sammenhæng mellem parken og Maribo By ("riv biografen i Maribo ned") - Støtte til certificering - Øget information ved domkirke	uden for Maribo (svært at få cafe- tilladelse) - Mangel på skiltning og vedligeholdelse af f.eks. søbredder og ø-vegetation - For lidt viden om og ressourcer til certificering - Dyrt at annoncere med B&B	bliver længere - Mulighed for markedsføring via certificering - Mulighed for markedsføring via beliggenhed - Mulighed for at udvide B&B med cafe - Ørnene er uudnyttet reklame-potentiale
Virksomheder, handlende, handelsstandsforening	- Stort potentiale for øget turisme, hvis parken markedsføres bedre	- Handelsstandsforening i dialog med kommunen men for få ressourcer	- Behov for bedre sammenhæng mellem parken og Maribo By ("riv biografen ned") - Flere arrangementer (festivaler m.m. trækker turister til) - Ønsker både Velkomstcenter og "Gateway North")	- Maribo skiltes ikke med søerne - Manglende viden om og ressourcer til certificering	- Flere gæster giver gang i handel
Kulturelle tilbud (museerne, Hejrede Friluftsgård, Naturskolen mm)	- Meget at formidle: hele Danmarks-historien på et sted (stenalder og bronzealderhøje, voldsteder, godslandskab, munkevæsen, tidlig industrianlæg m.m.)		- Stort behov for velkomstcenter - Stort behov for øget naturformidling	- Usikker fremtid for Hejrede Friluftsgård - Manglende ressourcer til information og vedligehold af voldanlæg mm	- Øget mulighed for kampagner og events ("landart", skovens dag, ørneture mm) - Øget turisme giver øget besøgstal

Opsamling på analyse

Som det fremgår af ovenstående skema er der generel tilfredshed med Naturpark Maribosøerne. Der bliver talt mere om Naturparkens positive betydning og udviklingsmuligheder end om de konflikter og uenigheder der måtte være. Blandt de mange forslag til forbedringer og nye initiativer kan især fremhæves:

1. Et generelt ønske om bedre markedsføring og information for besøgende. Mange fremhæver behovet for et velkomstcenter/besøgscenter. Flere forskellige forslag til placering nævnes (Frilandsmuseet, Søholt, Hejrede).;
2. Større respekt /information om zonerings/adgangsforhold, specielt på og omkring Sønderø. Dette er så meget mere væsentligt i lyset af, at flere af de interviewede udtrykker ønske om mere kano- og bådsejls;
3. Et behov for en mere "synlig forvaltning" som "identifikation af parken". Næsten alle interviewede fremhæver naturskolens naturvejleder som den, de ville kontakte angående ønsker eller problemer i Naturparken, men så gerne at der blev afsat flere ressourcer til denne opgave;
4. Lokale observationer af naturen (specielt fuglene), søernes vandkvalitet og strømmen af besøgende fremhæves af flere som en nødvendighed. Der er gode naturovervågningsserier af både fugleliv og vandkvalitet fra år tilbage, men naturovervågningen er ikke længere tilfredsstillende;
5. En revurdering/effektivisering af det nuværende Brugerråd (mødestruktur, sammensætning og funktion).
6. Øget satsning på cykelturisme og alternativ transport til parken.

2. SWOT – analyse af styrker (S), svagheder (W), muligheder (O) og trusler (T)

Styringsgruppen for den danske del af Parks & Benefits projektet og Brugerrådets medlemmer har identificeret Naturparkens styrker, svagheder, muligheder og trusler. Ved at holde styrker og svagheder op mod muligheder og trusler har der vist sig en række strategiske muligheder og grundlæggende forudsætninger. En strategi er efterfølgende udviklet efter en udvælgelse og prioritering blandt de strategiske muligheder.

STRENGTHS - STÆRKE SIDER	
STYRKER	KOMMENTAR
Overordnet:	
Smukt landskab med skove, søer og udsigter og beliggenhed umiddelbart ved den attraktive købstad Maribo.	Som skabt til cykelturisme
Høj biodiversitet, sjældne fugle og planter.	
Naturattraktioner på alle årstider (ynglefugle, vinterørne, -ænder og -gæs, trækfugle mm).	
International beskyttelse (Ramsar-område, Natura 2000-område).	
National beskyttelse (fredninger, vildtreservat, urørt skov).	
Spændende historie: Vigtigt bosætningsområde siden stenalderen. Mange fortidsminder og lokale attraktioner i parken (bl.a. Borgø, Skelsnæs Pavillonen og Barokhaven).	
Store attraktioner i nærheden (Maribo Domkirke, Maribo Kloster, Knuthenborg, Museumsbane, Elisabethsminde (gamle husdyracer), Knuthenlund (gårdmejeri og osteri), Fuglsang Museum, Fejø, Femø, Middelaldercentret, Lalandia, Hyllekrog, Møn, Aalholm, Museum Lolland-Falster herunder bl.a. Stiftsmuseet Maribo og Frilandsmuseet Maribo m.m.).	
Området er ikke overrendt.	Kapacitet til udvidet turisme
Motorvej og tog til/fra København/Sjælland – og færge/kommende fast forbindelse til Tyskland.	(Femern Bælt-forbindelsen forventes ikke kun at blive en fysisk forbindelse, men også en kommerciel, uddannelses- og kulturbro med indflydelse på regionens udvikling)
Kun 1½-2 timer fra København med 1 millioner potentielle besøgende.	
I og omkring området:	
Velfungerende naturskole – vigtigt kontaktpunkt for formidling og kontakt.	
Frilandsmuseum med strategisk beliggenhed for formidling.	
Naturskogssti med folder.	
Flere fugletårne/fugleskjul og rasteplasser med kort.	
Gode småveje og stier til cykelturisme – mange muligheder for sammenhængende ruter til cykling, vandring og/eller ridning.	Gode forbindelser til regionale cykelruter
Hejrede Friluftsgård med arrangementer, netværksinitiativer og turløb inklusiv ridning.	Privat, men med kommunal støtte
Mulighed for bådture (Turbåden Anemonen med plads til 65 passagerer) med og uden guide.	
Campingplads med cykel og kanouudlejning m.m. i Maribo.	Kun 4 kanoer
Variert overnatningstilbud: Teltpladser, shelters, camping, B&B og hoteller med op til 4 stjerner. Indenfor 2 km fra Naturparken findes: Hotel Maribo Søpark (4 stjerner, 224 senge); Vandrehjem (3 stjerner, 92 senge); Ebsens	Lokale Bed & Breakfast, vandrehjem og hoteller rapporterer om

Hote1 (2 stjerner, 45 senge); Naturskolen (36 senge, fortrinsvis grupper); Skelstrupgård B&B (25 senge); Sct. Birgittas Kloster (refugium med 22 senge); Godstedlund B&B (15 senge); samt 20-30 senge i mindre B&B'er. Maribo Sø Camping har 220 pladser. Desuden finder 4 lejrpladser med shelters. I alt er der registreret 55 overnatningssteder indenfor 15 km fra Naturparken.	uudnyttet kapacitet, mens naturskolen og campingpladsen er fuldt booket i sæsonen.
Ressourcer, forvaltning og dokumentation/information	
Naturparkgrænser fastlagt i kommuneplan.	
Fast naturvejleder knyttet til Naturparken – er dog først og fremmest på naturskolen – og betjener også resten af kommunen.	
Betydelig lokal opbakning til Naturparken. Opbakning fra lokale myndigheder /Naturparken har høj prioritet i begge kommuner.	
Etableret Brugerråd (2008).	
Samarbejde mellem kommuner og ejer.	
Aktive organisationer / lokalforeninger.	
Aktivt turistkontor i Maribo med information og internet, formidling af overnatning, salg af fiskekort, booking af Anemonen samt cykeludlejning.	Kun få cykler – de fleste tager egne cykler med
Veletableret samarbejde med forskning (RUC) og stort dokumentationsmateriale via Parks and Benefits samarbejdet.	
Frivillig fugleobservation – er dog ikke organiseret i DOF's caretakergruppe.	DOF
Medlem af EUROPARC Federation.	
Veletableret logo og oplysende hjemmeside.	naturparkmaribo.dk
Flot og oplysende foldekort og guidebog (foldekort: 20 kr., guidebog: 50 kr.).	

WEAKNESSES – SVAGHEDER	
SVAGHED	KOMMENTAR
Området	
Forholdsvis ukendt – og et ufortjent ry som fladt og kedeligt landskab.	Dog velkendt af fuglefolk
Intet besøgscenter med reel information og synliggørelse af området.	Et besøgscenter kunne have afgørende betydning for turismen
Begrænset størrelse (Naturparken kan cykles rundt på en dag).	
Få faciliteter (toiletter/butikker/spisesteder) uden for Maribo.	
Kort besøgs længde (Mange gæster kommer kun en dag).	
Forvaltning og information	
Naturparken forvaltes af to kommuner. Mangler en klar politisk udmelding fra kommunerne om ressourcer til parkens videreførelse og udbygning. Størstedelen af Naturparkens område er privatejet, så lodsejernes ønsker og beslutninger har også stor indflydelse på områdets forvaltning. Brugerrådet er rådgivende og koordinerende i forhold til de forskellige interesser.	Kommunernes (og andres) indsats bør synliggøres. Et fælles forum for alle med forvaltningsansvar bør overvejes
Besværlig kommandovej m.h.t. nye tiltag (kommune, ejer, skovdistrikt mm).	
Naturvejlederen på Naturskolen er den synlige person for Naturparken, men der er behov for flere – eller mere tid til den eksisterende naturvejleder.	Behov for udbygning og formalisering af rollen som kontaktperson
Manglende skiltning ind til området.	Især fra motorvejen
Dårlige P-forhold ved flere rasteplasser.	
Ukoordineret skiltning ved flere rasteplasser. Behov for opdatering og vedligeholdelse af skilte.	
Ukoordineret formidling og markedsføring.	
Mange tomme huse – som ser "forladte" ud.	
Manglende oplysninger om adgangszonering på Sønder sø og om aktuelle muligheder for lystfiskeri (eksisterende skiltning er begrænset).	Folder om vildtreservat findes.
Begrænset adgang for handicappede især til at komme helt med til søen.	
Offentlig transport tillader stort set kun besøg med udgangspunkt i Maribo.	Betjenes af lokale skolebusruter
Begrænsede lokale observationer og begrænset naturovervågning (af natur- og kulturværdier og besøgende)	Naturstyrelsen Storstrøm overvåger Natura 2000 og vandkvalitet
Udnyttelse af fælles vision	
Mangler at lokale aktører samles om en fælles vision for at "løfte området": skabe vækst, jobs og bæredygtig udvikling i tilknytning til parken	
Begrænset bevidsthed om Naturparkens muligheder blandt lokale aktører og forretningsliv (lille involvering af den private sektor,)	
Utilstrækkelig lokal "branding" og relativt lille formidling af lokale produkter og tilbud	Naturparken nævnt i omkring halvdelen af ca. 40 relevante foldere og brochure der findes på turistkontoret

OPPORTUNITIES - MULIGHEDER	
MULIGHEDER	KOMMENTAR
Overordnet	
Sårbarhedsplan viser at området generelt kan bære stigende besøgstal. De gode muligheder for især at vandre, cykle og ride kan bruges mere.	
Der er et generelt opsving i cykelturisme i Danmark (Aktiv Danmark, VisitDenmark, Den Lille Turisme),	Naturparken kan synliggøres via disse initiativer
Generelt stort potentiale i kortere ferie/weekend ophold fra hovedstadsområdet (f.eks. St. Bededag, Kr. Himmelfart, efterårsferie, forlængede weekender).	Naturparkens størrelse, gode overnatningsforhold og attraktioner hele året gør dette attraktivt
Stort potentiale for "natur-events" og guidede ture (Ørnens dag, Skovens dag, organiserede svampeture m.m.)	
Natur/aktiv/oplevelses-turisme er ved at være godt organiseret i DK.	
Det er igen attraktivt at holde ferie i DK. Der er "mode" i naturturisme og i "hjemlig" turisme (CO2 bevidsthed mm)	
VisitDenmark har fået tilført midler til markedsføring af grøn turisme for 2011.	
Både det tyske og danske marked har "bæredygtighed" som en vigtig faktor i fremtidens turisme.	
Stigende interesse for lokale og hjemmegjorte produkter. Slowfood har en afdeling på Lolland og har sammen med "Lolland-Falster Naturligvis" arrangeret fødevarerfestival for lokale produkter	
Mange attraktioner og idylliske landsbyer nær parkens grænser. Parkens opland kan med fordel inddrages i planlægning og markedsføring af turismen	
Muligheder for at lave "besøgspakker" for erhvervsturister (f.eks. konference- og kursusdeltagere fra København, som bliver over en weekend)	
Formidling og markedsføring	
Maribos beliggenhed er god i forhold til Naturparken. Men sønær bebyggelse skærmer af mod søen og udsigten til parken. Ved større åbning, såvel arkitektonisk som formidlingsmæssigt, kunne Maribo præsenteres bedre som "porten til parken". turismen i Maribo.	Mulighederne er måske begrænsede siden det ikke allerede er sket. Kan biografen fjernes?
Muligheder for bedre samarbejde med regionale initiativer.	
Mulighed for mere effektiv internetadgang og anden digital formidling.	
EUROPARC og Chartercertificering giver mulighed for bedre markedsføring og erfaringsudveksling.	
En fælles vision ville give muligheder for bedre samarbejde med lokale producenter og med ejendomsmæglere (da markedsføring af parken kan gøre bosætningsmulighederne mere attraktive).	Brugerrådet kan måske spille en vigtig rolle her
Mulighed for offentligt/privat samarbejde om specifikke udviklingsprojekter og ansøgning om støtte fra fonde f.eks. Arbejdsmarkeds Feriefond, som støtter store turismeprojekter.	Mulighed for inddragelse af Brugerrådet i projekter
Muligheder for at private turismevirksomheder kan indgå i samarbejde med Naturparken og få adgang til at bruge parkens logo- og bruge denne certificering i deres markedsføring. Der er forskellige mærkeordninger, f.eks.: "den grønne nøgle" til hotel og campingpladser.	Det er relativt dyrt og indviklet for den enkelte virksomhed at indlede en certificeringsproces
Oprettelse af "støtteforening" af virksomheder og frivillige.	

THREATS – TRUSLER	
TRUSLER	KOMMENTAR
Potentielle konflikter mellem ejere og kommune/brugere.	
Potentielle konflikter mellem de involverede kommuner – og mellem kommuner og Brugerråd.	
Potentielle konflikter mellem forskellige lokale aktører og brugergrupper.	(f.eks. mellem natur og sportsudøvelse på søen)
Nye tiltag er afhængige af kommunale budgetter (Risiko for manglende økonomiske og mandskabsmæssige ressourcer).	
Lokal nedslidning af naturen, potentielle trusler mod specifikke sjældne planter og fuglearter.	
Konkurrence fra nye Nationalparker.	Kan også have den modsatte effekt og øge efterspørgslen efter dansk natur
Yderligere affolkning gør landsbyerne mindre attraktive.	
Risiko for konflikter mellem landbrug, naturbeskyttelse og turisme.	
Mindsket lyst til at plante løvskov, da der ikke længere er støtte hertil.	
Ukontrolleret nedslidning og forstyrrelser som følge af initiativer omkring Femern Bælt forbindelsen.	

Bilag 5. De 9 forudsætninger

De 9 forudsætninger der er beskrevet nedenfor bygger i stor udstrækning på resultaterne af SWOT-analysen og interviewene med de forskellige brugergrupper, RUC's analyser, møder med den danske koordineringsgruppe for Parks & Benefits projektet, tidligere og nuværende planer for Naturparkens forvaltning og beskyttelse samt på nationale og internationale erfaringer med naturparkforvaltning og turisme. Parks & Benefits-partnerne fra Dovrefjell-Sunndalsfjella Nationalpark i Norge, Müritz Nationalpark og Sydøst Rügens Biosphere Reserve i Nordtyskland har bidraget med råd og inspiration.

De nedenstående ni grundlæggende forudsætninger bør ligge til grund for de strategiske løsninger:

Forudsætning 1. Strategien må være enkel at forstå, fleksibel og let at implementere

Strategien bliver udarbejdet for at blive fulgt. Derfor må strategien være realistisk og forholdsvis let at implementere. Antallet af principper må holdes lavt, og strategien må være enkel, hvis den skal føre til de mål, som den er rettet mod. En realistisk strategi medtager kun principper, der er tilslutning til blandt de involverede parter og som sandsynligvis kan imødekommes.

Strategien må endvidere være så fleksibel, at den kan følges under forskellige økonomiske betingelser og tilpasses til de forskellige muligheder, der måtte opstå. F.eks. kan et velkomstcenter implementeres i en "light udgave" for et relativt beskedent beløb eller som et fuldt udstyret center, hvis der viser sig en mulighed for at opnå støtte udefra. Den kommende Femern Bælt forbindelse stiller også krav om fleksibilitet, da turiststrømmen til Naturpark Maribosøerne kan forskyde turismen mod ikke-bæredygtig bilturisme eller blive påvirket på andre måder, som det i dag er svært at forudsige.

Forudsætning 2. Der må skabes bred enighed om strategi og forvaltning

Hvis strategien skal følges, er det vigtigt, at der er enighed om mål, vision, midler og metode hos de instanser og personer, der sidder med et forvaltningsansvar (Lolland og Guldborgsund Kommuner, parkens lodsejere samt Naturstyrelsen). De to kommuner er hovedansvarlige for Naturparkens forvaltning, men de er ikke alene om ansvaret.

Naturparkens lokale brugere og de private virksomheder, der udbyder services til Naturparkens besøgende, skal involveres i Naturparkens udvikling så de også de føler medejerskab til og ansvar overfor Naturparken. De bør også involveres i formuleringen af mål og vision for Naturparken. Kommunikation mellem brugerne og de forvaltningsansvarlige vil med fordel kunne forbedres.

Der er behov for at Brugerrådet fremover får tildelt eller tiltager sig en mere aktiv rolle end hidtil omkring konfliktløsning, koordinering og strategisk udvikling af parkaktiviteter. Brugerrådet er en oplagt platform for kommunikation om planer og udfordringer vedrørende Naturparken.

Foruden Brugerrådet findes der i kommunerne Grønne Råd. De Grønne Råd er rådgivende råd med lokale repræsentanter fra grønne organisationer og foreninger, som politikere og embedsmænd kan benytte som sparringpartnere i forbindelse med den kommunale forvaltning og planlægning på natur- og miljøområdet.

Forudsætning 3. Synlig repræsentation af Naturparkens forvaltning

Naturpark Maribosøerne har ikke, som de fleste andre europæiske naturparker, en direktør med et tilgængeligt parkkontor, et besøgscenter og direkte naturparkansatte guider og opsynsmænd. Det kan derfor være svært for den enkelte turist eller turistvirksomhed at se og forholde sig til parkens forvaltning, og at afgøre hvor man går hen med forskellige typer af ønsker eller forespørgelser. Der er et stort behov for et kontaktpunkt for omverdenens henvendelser til forvaltningen. Et kontaktpunkt, som har tid og kapacitet til at foretage løbende tilsyn og konsultationer og videreformidle behov og forespørgsler til rette forvaltningsinstans. Det ideelle vil være, at Naturparken har et bemandet velkomstcenter/informations-center, hvor kontaktpersonen skal være tilknyttet. Centeret vil også være af stor betydning for brugernes opfattelse af Naturparkens image og identitet, og vil være det første sted

hvor turister vil henvende sig med de fleste typer af forespørgelser. Rollen som kontaktpunkt bliver for tiden udfyldt af Naturskolens leder, der samtidig har mange andre ansvarsområder og også står for udarbejdelse af en stor del af formidlingsmaterialet om Naturparken. Set fra et forvaltningssynspunkt er det risikabelt at binde så vigtige funktioner op hos kun en person. Det må anbefales, at naturvejlederens nuværende formelle og uformelle opgaver tages op til revision, prioriteres og evt. fordeles på flere personer, uden at synligheden går tabt.

Forudsætning 4. Naturovervågning og besøgsobservation integreres med forvaltningen

Naturovervågning og lokale observationer af natur- og kulturværdier m.m. bør gå hånd i hånd. Forvaltningsbeslutninger bør baseres på naturovervågningsresultater, og naturovervågningen må udformes, så resultaterne kan vejlede forvalterne. Forvaltningsplanlægning er en cyklisk proces, hvor der tages hensyn til hvad naturovervågningen fortæller om den faktiske situation i Naturparken. For at kunne drage de rigtige forvaltningsbeslutninger, er det vigtigt at både den sårbare natur og strømmen af besøgende overvåges, og at resultaterne lægges frem og diskuteres lokalt.

Den naturovervågning af Natura 2000-området og vandkvaliteten som Naturstyrelsen Storstrøm står for er vigtig for at kunne sikre naturværdierne i Naturparken. Den er bare ikke udformet for at støtte op om forvaltningen af Naturparken, og den er ikke grundlag nok til at sikre grundlaget for velinformerede forvaltningsbeslutninger.

De lokale observationer som alle regelmæssige brugere af Naturparken foretager bevidst eller ubevidst, kan være lige så vigtig for Naturparkens forvaltning som den videnskabelige naturovervågning udført af eksperter. De fleste lokale beslutninger tages, når lokale brugere bemærker en negativ udvikling. Derfor er det vigtigt, at de lokale brugere får opbakning til at virke som observatører og at der er et forum, som f.eks. Brugerrådet, hvor de kan fortælle hvad de har registreret og hvor den mulige forvaltningsrespons kan diskuteres. Det sker at forskellige brugere har modsatte opfattelser af hvilken udvikling der foregår i et område. Det er især i sådanne situationer at tal baseret på objektive metoder kommer til sin ret. Langt oftere er der ingen tvivl om hvad vej udviklingen går selv uden tællinger og målinger.

Forudsætning 5. Naturparkens stærke sider og naturbeskyttelsen

Naturpark Maribosøerne er et unikt naturområde på Lolland-Falsters (Øerne har mange attraktive naturområder) kendt for sit enestående fugleliv og naturskønne landskab med et væld af muligheder for at cykle, sejle og vandre i ro og fred.

Første trin i en strategi for udvikling af turismen må være en satsning på det, som allerede har vist sig at være en succes frem for at søge at tiltrække turister med helt andre aktivitetskrav. De turister, der er særligt interesserede i det, som parken virkelig kan byde på (f.eks. fugleoplevelser, rideture og cykelturisme), vil tage hjem med en god oplevelse og vil sprede parkens gode rygter. Alle der har besøgt Naturparken og haft en god oplevelse vil bagefter være værdifulde ambassadører for Naturparken, skuffede besøgende vil virke modsat.

Som en direkte følge heraf anbefales det, at turismen bliver mere "produktorienteret" end markedsbestemt. Det må især være hensynet til naturen og lokalbefolkningens interesse i denne, der afgør, hvilke målgrupper, der skal sættes på og hvilke produkter (aktiviteter og faciliteter), der skal udvikles og tilbydes. Turismeprodukter i selve Naturparken må derfor:

- være baseret på rimelig stilfærdige (ikke støjende) aktiviteter, der ikke er forurenende og har lille indvirkning på miljøet, (f.eks. turcykling snarere end mountainbikes og kajak- og kanoture frem for motorbådsejls). Faciliteter mv. bør laves ud fra bæredygtige principper;
- bruge og bevare de specielle kvaliteter som Naturparken indeholder, og opfordre til læring om dens natur, kultur og beskyttelse. Der kan gøres en særlig indsats for bedre oplysning og formidling ved forbedret skiltning, ved oprettelse af et informations- eller velkomstcenter, ved organisering af flere guidede ture og arrangementer og ved at etablere en "rullende ørneformidling", hvor der på bestemte dage er en naturformidler klar til at fortælle om ørnene på steder, hvor der på den pågældende årstid er gode muligheder for at se dem være tilpasset områdets størrelse og lokale særpræg. Selv om Maribosøerne er en forholdsvis stor naturpark

efter dansk målestok er den ikke større end at den f.eks. kan cykles rundt på en dag. Til gengæld er Naturparken som skabt til at cykle i – flade strækninger og rolige bakker og en konstant vekslen mellem lukkede skovstrækninger og nye udsigter til søerne. Der er derfor vigtig at kunne tilbyde korte pakkeløsninger (f.eks. forslag til miniferie eller weekendcykelture med overnatning) og forbindelse til sammenhængende stiforløb i stil med de allerede etablerede langdistanceruter: Paradisruten, Sundruten og den lange Østersørute;

- opfordre lokalbefolkningen til at besøge parken og udnytte faciliteterne – dels som et tilbud til bedre folkesundhed, dels for at skabe og bevare et positivt samspil mellem Naturparken og lokalbefolkningen.

Forudsætning 6. De lokale aktører kan støtte hinanden til fælles fordel

En strategi bør ses som en mulighed for de lokale turisme virksomheder, ikke som en begrænsning. Som allerede nævnt er naturen det altafgørende grundlag for turismen i Naturpark Maribosøerne. Samtidig er turismen et vigtigt grundlag for lokaløkonomien, og så godt som alle turisme-aktører i parken (bortset fra naturskolen og frilandsmuseet) er på private hænder. Det må forventes, at jo mere Naturparken kommer til at betyde for den lokale økonomi, jo større bliver den lokale opbakning til Naturparken.

Naturparkens forvaltning og de lokale aktører har derfor en fælles interesse i at udvikle Naturparkens turismepotentiale i så vid udstrækning, at det kan lade sig gøre uden at gå på kompromis med natur- og kulturværdierne.

De lokale aktører kan understøtte parkens brand som en "grøn og bæredygtig destination" ved, at deres virksomhed drives så bæredygtigt og naturvenligt som muligt (bl.a. via miljøvenlig energiforsyning, affaldsbehandling mm). Naturparkens forvaltning kan vejlede og hjælpe virksomhederne til at få deres miljøvenlige drift certificeret så den kan bruges i markedsføringen. Naturparkens forvaltning kan også samarbejde med lokale aktører om fælles aktiviteter og markedsføring.

Der mulighed for at de lokale turistvirksomheder, der samarbejder inden for Naturpark Maribosøerne, på sigt vil kunne indgå partnerskabsaftaler med Naturparken, når Naturparken er blevet Charter certificeret.

En certificering i henhold til Det Europæiske Charter for Bæredygtig Turisme vil betyde at, virksomhederne forventeligt bedre kan bruge Naturparken i deres markedsføring, hvilket kan bidrage til at fastholde og måske øge deres rentabilitet. Dette kan ske som følge af:

- Et tæt samarbejde med Naturparken;
- Formidling af førsteklases information om naturbeskyttelsesområdet;
- Samarbejde med andre brancher i området om at købe lokale produkter og ydelser og promovere lokale fødevarer og andre produkter, således at indtægter fra de besøgende i højere grad forbliver i den lokale økonomi;
- Øget tilfredshed blandt de besøgende;
- Reducerede driftsomkostninger gennem bæredygtig brug af ressourcer (energi, vand, mv.);
- Samarbejde med områdets personale og andre lokale interessenter om den fælles udvikling af områdets strategi for turisme;
- Deltagelse i et europæisk netværk og anerkendelse efter en europæisk standard;
- Nye markeder som f.eks. naturturister og nye andre kunder, der finder Naturparken interessant.

De lokale aktører kan bruge Naturparken i deres markedsføring, og Naturparken kan bruge et eventuelt velkomstcenter til også at informere om lokale tilbud og overnatningsmuligheder. Velkomstcenteret kan måske kombineres med turistbureauet eller frilandsmuseet, så der sikres bemanding i dagtimerne. Igennem projektet Parks & Benefits sker der både en national og international markedsføring af Naturparken blandt andet igennem grønne turistorganisationer i Tyskland.

Endelig kan oprettelsen af en venneforening øge parkens synlighed, styrke involvering af lokale aktører og lokalbefolkningen. En venneforening vil typisk samarbejde med relevante myndigheder og organisationer, ejere og brugere, øve oplysningsvirksomhed rettet mod foreningens medlemmer og

offentligheden i området samt søge at rejse midler til specifikke projekter eller naturbeskyttelsestiltag. Naturpark Maribosøerne har allerede et elektronisk nyhedsbrev. En venneforenings medlemmer kan både modtage og bidrage til nyhedsbrevet.

Forudsætning 7. Strategien bør sikre at udviklingen af bæredygtig turisme kan ske med respekt for privat ejendomsret og landbrugsdrift

Det meste af Naturparkens område er privatejet. Naturparkens realisering forudsætter et offentligt-privat samarbejde. Særlig vigtigt, at de private lodsejere er positive over for at indgå i et samarbejde. Naturparken er på trods af sine uomtvistelige naturværdier i sin essens et kulturlandskab, hvor mennesker lever og har deres udkomme af jordbrug, hvor søernes vandstand er reguleret, og hvor landskabets mosaik mellem skov og åbent land er menneskeskabt.

Forudsætning 8. Strategien bør tage hensyn til Femern Bælt forbindelsen

Den kommende Femern Bælt forbindelse og de mange medfølgende udviklingsinitiativer vil naturligvis også have en effekt på Naturpark Maribosøerne. Femern Bælt forbindelsen forventes ikke kun at blive en fysisk forbindelse, men også medføre vidtgående ændringer for turisme, erhvervsliv, bosætning, uddannelse mv. Det er svært at forudsige omfanget af disse ændringer og Naturparkens strategi for bæredygtig turisme må derfor være fleksibel.

Naturparken bør kunne tiltrække og modtage flere besøgende efter 2020, når den faste forbindelse er etableret. Markedsføring i Tyskland og oplysningsmateriale på tysk bør overvejes for at tiltrække flere besøgende. Naturparkens faciliteter bør være forberedt på et stigende besøgstal. Muligheden for flere besøgende betyder også, at der skal en forstærket indsats til for at sikre at Naturparkens natur- og kulturværdier ikke nedslides. Mulighederne for at stille bilen og benytte alternativ transport under besøget (cykler, heste, båd, bus eller måske tog) bør kunne udvides i takt med at behovet stiger.

Fonden Femern Belt Development har nedsat en fokusgruppe, der bl.a. skal udarbejde forslag til et image, der kan tiltrække turisme, bosætning og erhverv og forslag til, hvordan turismen kan "gå hånd i hånd" med anlæg af den faste forbindelse over Femern Bælt. Det er oplagt at der skal arbejdes på at tænke Naturpark Maribosøerne ind i fokusgruppens arbejde.

I tilknytning til planerne for en fast Femern Bælt forbindelse er der opstået en vision om at skabe et større turistecenter, Gateway North eller "Nordens port", ved Maribo. Centret kan indeholde et formidlingscenter om attraktioner på Lolland og kan huse erhverv som er knyttet til turisme. Det er stadig usikkert om Gateway North bliver til virkelighed. Naturparken bør være forberedt på at udnytte de muligheder for markedsføring og oplysningsarbejde, der måtte opstå i forbindelse med realiseringen af Gateway North eller andre lignende initiativer.

Forudsætning 9. Strategien bør tage hensyn til de forventede klimaforandringer

Strategien bør tage hensyn til de forventede klimaforandringer, så Naturparken kan bidrage mest muligt til at afbøde klimaforandringerne, og så Naturparken samtidig tilpasses klimaforandringerne. Et af de mere centrale områder for udvikling af bæredygtig turisme er transport. Det bør derfor være en del af en bæredygtig strategi at Naturparken forholder sig til at minimere transportens udledning af CO₂ og dermed bidrag til klimaændringerne.

Bortset fra besøgende fra lokalområdet bruger flertallet af de besøgende udelukkende bil til transport til og fra Naturparken og transport rundt i Naturparken. Hvis der ikke gøres en aktiv indsats for at modvirke det, må det forventes at endnu flere besøgende i fremtiden udelukkende bruger bil. Det ville være bedre for klimaet, hvis de besøgende i større omfang bruger kollektiv transport til og fra Naturparken. Der bør derfor gøres en indsats for at gøre det mere attraktivt at bruge kollektiv transport og cykler.

Uanset CO₂ kompensation er der klimaforandringer på vej, som på langt sigt kan betyde ændringer i Naturparken. Der er allerede registreret de første nye insekter for Danmark på Lolland-Falster, som på grund af det ændrede klima nu kan etablere sig her. Varmere klima og flere storme kan betyde ændrede

afgrødevalg i land- og skovbrug, mens vandstanden i søerne allerede er reguleret og derfor muligvis relativt let kan kompensere for ændrede nedbørsmængder.

Bilag 6. Målsætninger

Målsætningerne tager udgangspunkt i de 9 forudsætninger og de 10 principper i EUROPARC Charteret for bæredygtig turisme i beskyttede områder. For hver målsætning henvises til de relevante principper, og der foreslås en række aktiviteter, der senere kan danne grundlag for handleplanen.

Som nævnt er hver af målsætningerne sammenfaldende med et eller flere af Charterets principper eller indeholder dele af et eller flere principper. Efter hver målsætning henvises i parentes til nummer eller numre på de aktuelle Charter principper.

De foreslåede aktiviteter under de enkelte målsætninger vil blive prioriteret og yderligere uddybet i handleplanen.

Målsætning 1. Samarbejde

Alle relevante interessenter bør være involveret i parkens forvaltning og i planlægning, udvikling og forvaltning af turismen (1 og 2)

Naturparken har en utraditionel forvaltning, hvor to kommuner deler forvaltningsansvaret med én stor og mange mindre lodsejere og med Miljøministeriet som ekstra medspillere. For at sikre en relativt problemfri forvaltning og udvikling af bæredygtig turisme i Naturparken er det derfor vigtigt, at alle aktører søger at trække i samme retning. I Naturparkens nuværende struktur findes et rådgivende Brugerråd, hvor de forskellige forvaltningsaktører er repræsenteret. I kommunerne findes desuden Grønne Råd med lokale repræsentanter fra grønne organisationer og foreninger, som politikere og embedsmænd kan benytte som sparringpartnere i forbindelse med den kommunale forvaltning og planlægning på natur- og miljøområdet. Der er dog behov for et tættere og mere fortroligt samarbejde mellem de aktører, der har mulighed for at tage forvaltningsbeslutninger, så der vil være enighed om beslutninger, der indvirker på turisme og naturbeskyttelse.

Det foreslås derfor at:

- Tilstræbe enighed om strategi og handleplan blandt forvaltningspartnerne, inklusive opgave- og ansvarsfordeling;
- Skabe enighed om hvordan den løbende kontakt mellem aktørerne opretholdes og synliggøres;
- Sikre at forvaltningsplaner, strategier og aktuelle problemer tages op efter behov - minimum en gang om året, mellem kommunerne og andre med forvaltningsansvar (lodsejere, Naturstyrelsen);
- Udvikle og vedligeholde forbindelser mellem de forskellige relevante lokale, regionale og nationale organer.
- Udarbejde en overordnet forvaltningsplan for Naturparken på baggrund af den nuværende sårbarhedsplan, Natura 2000 planen og denne strategi og handleplan for bæredygtig turisme;
- Udbygge og formalisere rollen som synlig repræsentant for forvaltningen ("naturpark-kontaktpersonen"), som alle forvaltningsinstanser har tillid til. Der er behov for en person, der har tid og kapacitet til at foretage løbende konsultationer og tilsyn. Denne person skal også videreformidle forespørgsler og behov til rette forvaltningsinstans.

Målsætning 2. Lokal involvering

Naturparkens brugere bør sikres mulighed for at influere på forvaltning og turismeudvikling via et velfungerende brugerråd (1 og 2)

Mulighederne for succesfuld udførelse af en turismestrategi er afhængige af lokalbefolkningens accept, medvirken og initiativer. Det er derfor vigtigt at områdets borgere har mulighed for at influere på forvaltning og turismeudvikling via et velfungerende Brugerråd.

Det foreslås at:

- Styrke det nuværende Brugerråd (referater sendes ud til alle og ligger på hjemmeside);
- Sikre at Brugerrådet forsat er et aktivt organ for alle involverede;

Målsætning 3. Naturovervågning og naturbeskyttelse

Naturparkens landskabsmæssige kvaliteter og høje naturkvalitet skal opretholdes ved en miljømæssigt kvalificeret forvaltning og naturpleje, der baserer sig på en systematisk naturovervågning og observationer og inddrager alle Naturparkens interessenter i at støtte naturbeskyttelsen og bevarelsen af de mange kulturminder (3 og 10)

Det varierede landskab og den høje naturværdi er grundlaget for at der kan opretholdes/udvikles bæredygtig turisme i området. Det er derfor essentielt, at naturværdierne og den landskabelige kvalitet ikke forringes. Naturstyrelsen Storstrøm er ansvarlig for naturovervågning af vandkvalitet og Natura 2000 udpegede arter og naturtyper, mens der p.t. ikke er anden formaliseret naturovervågning. Det vil være naturligt at turistvirksomheder og kommuner går sammen om at monitere turiststrømmen, mens lokale organisationer kan opfordres til og støttes i at foretage lokal observation af naturtilstanden (f.eks. af fugleliv og orkidélokalteter) og landskabs- og kulturværdierne.

Det foreslås at:

- Sikre lokale observationer af f.eks. natur- og landskabsværdier, kulturarv og besøgsstrømme, så resultaterne kan lægges til grund for forvaltningsbeslutninger;
- Opfordre og støtte lokale organisationer til at bidrage med observationer;
- Sikre at både naturovervågning og lokale observationer debatteres lokalt (f.eks. i Brugerråd);
- Opretholde og forbedre formidling af nuværende adgangszonering både til lands og til vands;
- Sikre langvarige aftaler om græsning, vandstandsregulering og anden naturpleje;
- Støtte lodsejerne i at bevare og forbedre den nuværende natur- og landskabskvalitet, som er baggrund for turismen;
- Foretage regelmæssige tjek af mulighederne for støtte fra fonde mv. til Naturparkens naturbevarende arbejde (Naturstyrelsen, EU-programmer, private fonde, sponsorships, støtteforeninger og testamenter);
- Foretage en analyse af klimaets mulige fremtidige indflydelse på Naturparkens tilstand, beskyttelse og benyttelse;
- Overveje muligheden at tilbyde bilturister muligheden for at købe CO₂ kompensation.

Målsætning 4. Kvalitet i oplevelser og ophold

Der skal arbejdes for størst mulig kvalitet i de aktiviteter og services som tilbydes turisterne.(4)

Alle bør være velkomne i Naturparken, men for at sikre at der ikke kommer unødige konflikter mellem turisme og naturbeskyttelse, bør markedsføringen bevidst rettes mod de målgrupper, der stemmer bedst overens med det overordnede mål for Naturparken. Deres aktiviteter skal kunne udføres bæredygtigt i overensstemmelse med de nødvendige hensyn til Naturparkens natur- og kulturværdier. Det anbefales at der sættes på Parkens "stærke sider" (natur- og landskabsoplevelse), hvor der er "garanti" for gode oplevelser.

Det foreslås at:

- Følge de besøgendes tilfredshed og holdninger ved regelmæssige besøgsanalyser;
- Arbejde for at udvikle turismetilbud og faciliteter fokuseret på natur- og landskabsoplevelse snarere end på aktiviteter, som er forstyrrende, forurenende eller slidende;
- Forbedre mulighederne for ældre og handicappede besøgende (f.eks. ved at lave stistrækninger, toiletter og udsigtsplatforme, der kan anvendes af besøgende i kørestol);
- Gøre det lettere for almindelige mennesker at få del i eksperternes viden;
- Opretholde og forbedre stinettet og tilhørende kort og -informationsmateriale;
- Sikre gode forbindelser mellem Naturparkens rutenet og langdistance cykel-, vandre- og rideruter.
- Opfordre lokalbefolkningen til at udnytte Naturparkens faciliteter;
- Give turisterne mulighed for at give deres mening til kende (idékasser, ris og ros, årlige spørgeskemaundersøgelser).

Målsætning 5. Information og formidling

Det skal sikres at de besøgende i parken får størst mulig viden og udbytte af deres besøg og forstår og værdsætter de store natur- og kulturværdier og respekterer zoner og privat ejendomsret (5)

Velgennemtænkt informations- og formidlingsmateriale er i mange henseender en vigtig del af Naturparkens forvaltning, da det er med til at styrke kvaliteten af de besøgendes oplevelse. Det er også knyttet til markedsføringen, der bringer turisterne til området. Det kan hjælpe til at informere de besøgende og dirigere besøgstrømme, så nedslidning af Naturparkens natur- og kulturværdier kan undgås.

Det foreslås at:

- Oprette et velkomstcenter for Naturpark Maribosøerne. Centeret kan være sammenkædet med andre aktiviteter. Der skal findes enighed om en egnet placering (Frilandsmuseet, Søholt, Hejrede Friluftsgård, Grandfeldt Gård og Gateway North er blevet foreslået);
- Opretholde og styrke Naturskolen;
- Udvikle et pilotprojekt om etablering af "rullende ørneformidling", hvor der på bestemte dage fortælles om ørnene på de steder, hvor der netop nu gode muligheder for at se dem;
- Arrangere flere guidede ture og aktiviteter - og opfordre og støtte lokale aktører i at udvikle private formidlingsinitiativer;
- Forbedre informations- og kortmaterialet for cykelturister;
- Udarbejde bedre informations- og kortmateriale til brug for kano- og kajakture;
- Sikre tilstrækkelig bemanning til formidling (til Naturskolen, til guidede ture, til velkomstcenter og til en mulig rullende naturformidling);
- Styrke internet formidling (Friluftsguiden, opdatere og forny hjemmeside og elektronisk nyhedsbrev) og inddragelse af anden ny teknologi i formidlingen (GPS, Bluetooth);
- Etablere kontakt til Femern Bælt Fokusgruppe omkring information og formidling, herunder ikke mindst omkring en styrkelse af adgangen til parkområdet med offentlig transport.

Målsætning 6. lokale initiativer

Naturparken og de lokale aktører bør støtte hinanden til fælles fordel bl.a. ved udvikling af bæredygtige lokale turismeinitiativer (6, 7 og 8)

De fleste nuværende og kommende turisme-services opstår og drives på privat initiativ. Lokalbefolkningen må motiveres og opfordres til at udnytte Naturparkens muligheder og faciliteter og til at foreslå forbedringer. For at sikre disse initiativer størst mulig bæredygtighed må der i og omkring Naturparken være mulighed for rådgivning og evt. startstøtte til grønne turisme-initiativer, miljøvenlig og bæredygtig drift og markedsføring (evt. omlægning til miljøvenlig energiforbrug, certificering mv.).

Det foreslås at:

- Undersøge og formidle mulighederne for støtte til lokale initiativer inden for bæredygtig turisme med hensyn til parkens "stærke sider", f.eks. kanoudlejning, kajakture, cykelturisme, rideturisme (rideruter, hestetrailerparkering og høhoteller), friluftsservering og udvikling af lokale produkter (f.eks. oksekød fra de græssede enge);
- Bidrage til organisering af frivillige grupper for lokale, der bakker op om Naturparken (som støttegruppe, arbejdsgruppe, caretaker-gruppe og/eller venneforening);
- Gennemføre årlige uddelinger af pris til bedste turisme-initiativ;
- Opfordre lokale aktører til at arrangere og deltage i guidede ture og arrangementer, der viser det levende landskab: svampeture, besøg et landbrug, Skovens dag, Ørnenes dag, International Naturparkdag, De Vilde Blomsters Dag, Turismens Dag, Geologiens dag, Forskningens døgn, fotokonkurrence, etc.);
- Opdatere turisme-virksomhedernes viden om Naturparken ved tilbud om kursusvirksomhed.

Målsætning 7. Lokalsamfundet

Der skal arbejdes på at turismen så vidt muligt kommer lokalsamfundet og de lokale aktører til gode. (8)

Et af formålene med projektet Parks & Benefits er at generere social og økonomisk udvikling ved bæredygtig forvaltning af beskyttede naturområder til gavn for lokalområdet. Der må i videst muligt omfang benyttes lokal arbejdskraft, lokale serviceudbydere og lokalt producerede varer.

Der foreslås at:

- Arbejde for, at turismen kommer lokalsamfundet til gode ved sikre at besøgende om muligt bruger lokale serviceudbydere;
- Naturparken kan være med til at løfte lokalområdets image og gøre det mere attraktivt for tilflyttere at etablere sig i området (løfte ejendomspriserne);
- Oprette en rådgivningsservice for turistvirksomheder, som ønsker at blive miljøcertificerede;
- Sikre forståelse for lokale lodsejeres ønsker og behov/rettigheder i forbindelse med landbrug, jagt, fiskeri mv.

Målsætning 8. Markedsføring

Der skabes øget opmærksomhed om Naturpark Maribosøerne og mulighederne i og omkring parken hele året rundt. (9)

Markedsføringen er central for at der vil kunne trækkes mere turisme til Naturparken. Den stærkeste markedsføring er måske, når den tilfredse gæst fortæller venner og bekendte om sine oplevelser. Her hjælper det kun at give den besøgende en kvalitetsoplevelse. Der er derfor vigtigt at satse på at markedsføre Naturparkens stærke sider og derved sikre tilfredse besøgende. Det er også vigtigt, at markedsføring når ud til alle potentielle gæster.

Der foreslås at:

- Opfordre de lokale virksomheder til at bruge Naturparken i deres egen markedsføring;
- Videreudvikle Naturparkens hjemmeside og øge udbredelse af Naturparkens nyhedsbrev;
- Identificere arrangementer, der kan tegne Naturparken og udnytte eksisterende arrangementer til at tegne parken (ikke kun naturarrangementer som ørnens dag men også jazzfestival mm);
- Samarbejde med lokale turistvirksomheder og handelsstandsforening om kampagner og "pakker" for at holde turister længere;
- Udnytte de lokale medier i markedsføringen;
- Styrke samarbejdet mellem Naturparken og lokale, regionale og nationale turismeorganisationer om at markedsføre Naturparkens vision og muligheder;
- Undersøge mulighederne for at sælge cykelpakketure, hvor folk kommer i bus med egne cykler;
- Undersøge mulighederne for samarbejde med DSB om kampagne for at tage cykler med toget til Maribo; samt om koordinering af togenes ankomst- og afgangstider, så de passer sammen.
- Forberede kampagne rettet mod fremtidige brugere af fast Femern Bælt forbindelse ved at:
 - a. Undersøge mulighederne for markedsføring i Nordtyskland;
 - b. Undersøge mulighederne for samarbejde med lokale erhvervsdrivende om promovring i København og Nordtyskland (Maribo Storcenter, Handelsstandsforeningen);
 - c. Allerede nu Informere om Naturparken på den store rasteplads ved motorvejsfrakørselen i Maribo for at motiverer bilister på motorvejen til at tage en pause i Maribo og Naturparken;
 - d. Etablere samarbejde med Femern Bælt Fokusgruppe om formidling af Naturparken og styrket observation af besøgsstrømme med henblik på at undgå nedslidning af naturværdier, hvis Femern Bælt projektet som forventet resulterer i væsentligt øget besøgstal i Naturparken;
 - e. Søge landspolitisk opbakning til, at der – i lighed med de fleste andre lande – skabes mulighed for at der ved skiltning kan informeres om naturparker, hvor motorvejer forløber gennem disse.

Målsætning 9. Regulering af strømmen af besøgende

De besøgende skal ledes mod steder og områder hvor de kan få store naturoplevelser uden at det truer naturværdierne. (3 og 10)

Hvis Naturparken skal modtage flere turister, er det vigtigt, at passende observationer kan informere forvaltningen om, hvad den øgede turisme betyder for områdets natur-, kultur- og oplevelsesværdier. De besøgende få en negativ oplevelse, hvis deres færden og adfærd bliver reguleret ved forbud. Heldigvis findes der andre blødere og mere effektive værktøjer til at regulere besøgsstrømmen.

Det foreslås at:

- Oplyse om og opsætte skilte om fugleskjul og -tårne, samt udsigtpunkter;
- Undgå at udlægge nye stier uden omtanke for belastningen på naturværdierne;
- Opsætte kort og information og indrette stierne, så det er let at overholde zonerne;
- Opgradere rasteplasser og parkeringsmuligheder på steder, hvor naturen kan bære flere turister;
- Undersøge mulighederne for at opgradere de nuværende offentlige transportmuligheder mht. at komme til og rundt i Naturparken;
- Gøre det mere attraktivt at cykle, ride og sejle i Naturparken ved at gøre det lettere at medbringe, leje og benytte disse grønne transportmidler;
- Arrangere guidede ture for grupper til områder der ellers er lukkede, hvis områderne kan tåle dette, jf. sårbarhedsplanen;
- Følge alle forbud op med en forklaring om baggrunden.

Bilag 7. Potentielle finansielle muligheder

Naturparken kan søge en række forskellige offentlige støtteordninger og forskellige fonde som f.eks.. Lokale- og Anlægsfonden og Arbejdsmarkedets Feriefond. Tips- og lottomidlerne til friluftslivet til at gennemføre en række forskellige enkeltprojekter i Naturparken. Kommunerne vil også kunne søge forskellige private fonde. Derudover kan der i nogle tilfælde søges støtte hos de Lokale AktionsGrupper (LAG). Nedenfor er indsat en oversigt over forskellige støtteordninger, der kan være relevante i forhold til at gennemføre tiltag til realiseringen af Naturparkplanen. Oplysningerne stammer fra Friluftsrådet.

Ordning	Går til	Hvem kan modtage midler
Tips- og Lottomidler til Friluftslivet	Friluftprojekter, naturformidling, naturvejledning, forskning i friluftsliv og driftsstøtte til natur- og friluftorganisationer	Kommunerne, private og organisationer
Kommunal naturforvaltning	Naturpleje, naturgenopretning og friluftsliv. Kommunal fokusering. Mindre projekter.	Kommunerne og private
Statslig naturforvaltning	Naturpleje, naturgenopretning, friluftsliv, statslig skovrejsning. Fokus på NATURA 2000 og store projekter af national/regional betydning.	Kommunerne, private og organisationer
Særlig vand og naturindsats	Naturpleje og naturgenopretning i ådale, vådområder og skovrejsning i 11 geografiske indsatsområder. Fokus på NATURA 2000 og vandrammedirektiv.	Kommunerne, private og organisationer
Grønne partnerskaber	Større og mindre borgernære projekter om forbedringer af natur og friluftsliv samt naturformidling. Samarbejde mellem KL, DN, Friluftsrådet og Naturstyrelsen. Ingen ansøgningsfrister, men kan søges hele året.	Kommunerne, private og organisationer
Vandløbsrestaurering	Nedbringelse af okker og vandløbsrestaureringer.	Kommunerne.
Vandmiljøplan III)	Etablering af nye vådområder i SFL-områder. Fokus på kvælstoftilbageholdelse. Etablering af braklagte randzoner. Fokus på fosfortilbageholdelse.	Kommunerne, private og organisationer.
Miljøbetinget tilskud og omlægningstilskud	Miljøbetinget tilskud og omlægning til økologisk landbrugsdrift. Fokus på nedsættelse af kvælstoftilførslen og pesticidanvendelse.	Private sekundært offentlige myndigheder. Økologer før konventionelle.
Pleje af græs og naturarealer	Miljøvenlig drift af græs- og naturarealer med græsning eller slæt, opretholdelse af ændret afvanding. Fokus på NATURA 2000 i græsordningen.	Private sekundært offentlige myndigheder.
Natur- og miljøprojekter	Tilskud til planlægning af natur- og miljøprojekter samt ikke-produktive investeringer forbundet med gennemførelse af f.eks. græsningsselskaber, hegn, rydning, naturadgang og jordfordeling.	Privat og offentlige.
Akvatisk flora og fauna	Tilskud til beskyttelse og udvikling af den akvatiske flora og fauna samtidig med at vandmiljøet forbedres, herunder vandløbsrestaurering og bevarelsesforanstaltninger inden for rammerne af NATURA 2000.	Kommunerne, andre myndigheder og offentlige eller selvejende organisationer.
EU-LIFE	Innovative og europæisk betydende naturprojekter primært inden for NATURA 2000. Mulighed for støtte til projekter vedr. 2010 målsætningen. Egnede til større projekter.	Kommunerne, private og organisationer.